

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM BÖLÜMÜ

TÜRKÇE DİLBİLGİSİZ AFAZİDE ZAMAN GÖNDERGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazel Zeynep KURADA

ANKARA-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM BÖLÜMÜ

TÜRKÇE DİLBİLGİSİZ AFAZİDE ZAMAN GÖNDERGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazel Zeynep KURADA

Danışman

Prof. Dr. Özgür AYDIN

Eş Danışman

Yrd. Doç. Dr. Tuba YARBAY DUMAN

ANKARA-2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİL BİLİM BÖLÜMÜ

TÜRKÇE DİLBİLGİSİZ AFAZİDE ZAMAN GÖNDERGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özgür AYDIN

Eş Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tuba Yarbay DUMAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. H. İclal ERGENÇ

.....

Prof. Dr. Özgür AYDIN

.....

Doç. Dr. Esra ÖZCEBE

.....

Tez Sınavı Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (06/07/2015).

Tezi Hazırlayan Öğrenci

Hazel Zeynep Kurada

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	viii
Kısaltmalar	xi
Şekiller ve Tablolar	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Konusu	1
1.2 Tezin Amacı ve Araştırma Soruları	4
1.3 Tezin Bölümleri.....	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Afazi Sendromu.....	7
2.1.1 Dilbilgisiz Afazi	9
2.1.2 Dilbilgisiz Afazide Zaman, Görünüş ve Zaman Göndergesine İlişkin Varsayımlar	10
2.1.2.1 Ağaç Budama Varsayımı.....	11
2.1.2.2 Eksik Zaman Belirleme Varsayımı.....	13
2.1.2.3 Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımı.....	14
2.1.2.4 Birleştirme Sorunu Varsayımı	15
2.1.2.5 Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımı	18
2.2 Türkçede Zaman ve Görünüş Kategorileri	20
2.2.1 Zaman ve Görünüş Kategorilerine Genel Bir Bakış	20
2.2.2 Türkçede Zaman ve Görünüş Yapısı	23

2.2.3 Türkçede Zaman ve Görünüş Biçimbirimlerinin Dağılımı	24
2.2.4 Deneyde Yer Alan Zaman ve Görünüş Biçimbirimleri.....	31
2.2.4.1 Geçmiş Zaman: <i>-DI</i>	31
2.2.4.2 Bitmemişlik Görünüşü: <i>-yor</i> ve <i>-yor+DI</i>	32
2.2.4.3 Bitmişlik Görünüşü: <i>-DI</i> ve <i>-mİş+DI</i>	33
2.2.4.4 Gelecek Zaman: <i>-AcAk</i>	34
3. UYGULAMA	37
3.1 Yöntem.....	37
3.1.1 Katılımcılar	37
3.1.2 Gereç	41
3.1.3 Prosedür	45
3.1.4 Değerlendirme	46
3.2 Bulgular	47
3.2.1 Nicel Analiz	47
3.2.2 Yanlış Çözümlemesi	52
3.2.3 Bireysel Çözümleme	54
4. TARTIŞMA	57
4.1 Araştırma Sorularına Yanıtlar	57
4.2 Varsayımların Değerlendirilmesi	62
5. SONUÇ	66
Tez Özeti	70
Abstract	71
KAYNAKÇA	73

EKLER	80
Ek 1: Etik Kurul Onayı	80
Ek 2: Zaman Görünüş Kip Ölçeği	81
Ek 3: Testte Kullanılan Eylem ve Nesne Çiftleri	103
Ek 4: Test Tümceleri (Alıştırma ve Deney Tümceleri)	104
Ek 5: Skor Formu	109
Ek 6: Katılımcılara Ait Ham Veriler	113

Yathāçittam tatha vaço

Yathā vaças tathā kriyah

(Sanskrit)

Anonim

(Düşünce neyse söz odur, söz neyse düşünce odur)

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese şükranlarımı sunmadan hemen önce, dilbilimde yüksek lisans yapma isteğim için beni yüreklendiren, güvenen ve desteğini hep yedeğimde tuttuğum değerli hocam Prof. Dr. İclal Ergenç'e sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Hemen ardından afazi çalışma konusundaki fikirlerimi ilk destekleyen, çalışmaya verdiği değerle projelendirilmesini sağlayan, bugüne gelene dek, tek tek tüm aşamalarında çok büyük katkıları olan, çok değerli hocam, danışmanım ve yol göstericim Sayın Prof. Dr. Özgür Aydın'a, yolumu aydınlattığı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın henüz proje taslağı olduğu dönemlerde, sık sık e-posta yoluyla fikirleriyle destek veren ve daha sonra eş danışmanım olması şansına eriştiğim, bir diğer yol göstericim ve zaman zaman danışmandan çok ablam gibi hissettiğim, Sayın Yrd. Doç. Dr. Tuba Yarbay Duman'a, çalışmanın tüm aşamalarında verdiği büyük emek ve katkıları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu sürede ailemden gibi hissettiğim ve hissettiren her iki tez danışmanıma, projenin bundan sonraki aşamasında da aynı keyif ve heyecanla çalışabilmemiz dileklerimi sunmaktan onur ve mutluluk duyarım.

Afazi çalışmanın en zorlu taraflarından biri olan veri toplayabilme sürecinin başında, hiç zorlanmadan afazili katılımcılara erişmemi sağlayan ve Hacettepe Üniversitesi Odyoloji ve Konuşma Bozukluğu bölümüyle tanışmama neden olan sayın Prof. Dr. Oğuz Öğretmenoğlu'na, hem hocam hem de doktorum olarak gösterdiği tüm destekler için sonsuz teşekkür ederim.

Tez devam ederken, rahatsızlığım nedeniyle çalışmaya ara vermek zorunda kaldığım 5 ay boyunca, beni iyileştirip çalışmaya geri dönmemi sağlayan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Onkoloji, Hematoloji, İmmunoloji, Romatoloji ve Kulak Burun Boğaz bölümlerindeki doktorlarım Prof. Dr. Osman İlhami Özcebe, Prof. Dr. İbrahim Barışta, Uzm. Dr. Saadettin Kılıçkap, Prof. Dr. Oğuz Öğretmenoğlu, Doç. Dr. Deniz Çağdaş Ayvaz ve Doç. Dr. Umut Kalyoncu'ya en içten minnetlerimi sunarım.

Çalışmanın veri toplama aşamasında ve klinik değerlendirmeleriyle destek veren çok değerli hocam Doç. Dr. Didem Türkyılmaz'a, bu sayede tanışma fırsatını bulduğum, bugün ise artık aynı bölümde birlikte çalışmaktan onur ve mutluluk duyduğum, çok değerli hocalarım sayın Doç. Dr. Esra Özcebe ve Doç. Dr. Maviş Emel Kulak Kayıkçı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Bu dönemde beni arka planda adım adım izleyen ve bana olan inancı ve güvenine her zaman layık olmaya çalışacağım sayın Prof. Dr. Gonca Sennaroğlu'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma verilerinin toplandığı bir diğer merkez olan, Ankara Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezindeki hocalarım sayın Doç. Dr. Neşe Özgirgin'e ve Nermin Altınok'a da, hem akademik hem de manevi destekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süre zarfında, gerek yorum ve katkılarıyla, gerek manevi destekleriyle varlıklarını çok yakınımnda duyumsadığım, çok sevdiğim hocalarım Doç. Dr. Selçuk İşsever'e, Doç. Dr. Dilek Peçenek'e, Prof. Dr. Seda Gökmen'e, Yrd. Doç. Dr. Sevgi Çıkrıkçı'ya, Prof. Dr. Korhan Kaya'ya, Prof. Dr. H. Derya Can'a en içten sevgi ve teşekkürlerimi

sunarım. Tezin tüm aşamalarını yakından takip ederek, gerek akademik gerekse manevi yönden desteğini bir an olsun esirgemeyen ve tezin İngilizce özetini düzenlemek için hiç çekinmeden zaman ayıran sevgili hocam, California Üniversitesi Dilbilim bölümü öğretim üyesi, Prof. Dr. Susan Curtiss'e, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim sırasında tanışma fırsatı bulduğum ve çalışmanın gerecinin oluşturulmasında emeği geçen sevgili arkadaşım Eray Aktaş'a, bu dönem boyunca manevi desteklerini esirgemeyen en sevgili arkadaşlarım Betül Sancaktar'a, Emel Aydemir'e, İtir Ağabeyoğlu'na, çalışma verilerinin istatistiği için gösterdiği sabır ve emek için Mümtaz Mutlu Umaroğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın her aşamasını uzakta da olsa yakından izleyen dayım Prof. Dr. Hakan Oruçkaptan'a, hep iyi bir şeyler yaptığımı hissettiren kuzenim Ebru Oruçkaptan'a ve teyzem Ayşegül İbici'ye, sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Teşekkürlerimi sunduğum herkes için aslında teşekkür sözcüğü çok yetersiz ve anlamsız dursa da, tüm yaşamım için, tüm benliğim için teşekkür etmem gereken en önemli kişiye, eğitim hayatıma en çok önemi veren, tüm engellere ve zorlu koşullara rağmen her zaman arkamda duran sevgili annem, şair ve yazar Zeynep Kurada'ya sonsuz teşekkür ederim... Hemen ardından, tez süresi boyunca bana daima destek olan ve bıkmadan bana katlanan canım kardeşim Orçun Kurada'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ankara, 3 Haziran 2015

KISALTMALAR

ABV	: Ağaç Budama Varsayımı
AÖ	: Ad Öbeği
BSV	: Birleştirme Sorunu Varsayımı
CKA	: Common Karotis Arter
EZBH	: Eksik Zaman Belirleme Varsayımı
EZUBV	: Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımı
G	: Görünüş
GÖ	: Görünüş Öbeği
GZSBV	: Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımı
OSA	: Orta Serebral Arter
TBH	: Travmatik Beyin Hasarı
UÖ	: Uyum Öbeği
Z	: Zaman
ZGK-Ö	: Zaman-Görünüş-Kip Ölçeği
ZÖ	: Zaman Öbeği

ŞEKİLLER ve TABLOLAR

Şekil.1	Budanan sözdizim ağacı gösterimi: <i>İbranice ve Arapça</i> 14
Şekil.2	Uzaklık modeli 18
Şekil.3	Dilbilgisel zamanın çizgisel gösterimi 21
Şekil.4	Sezer (2001)'in işlevsel kategoriler önerisi 29
Şekil.5	Türkçe için üç budama olasılığı 63
Tablo.1	Deneyde kullanılan yapıların zaman/görünüş kategorilerine ve biçimbilimsel karmaşıklıklarına göre sınıflandırılması..... 37
Tablo.2	Dilbilgisiz afazili bireylerin demografik ve klinik bilgileri 39
Tablo.3	Kontrol grubu katılımcılarının demografik bilgileri 40
Tablo.4	Test koşul ve tümceleri 45
Tablo.5	Katılımcı yanıtlarının değerlendirilmesi 47
Tablo.6	Hasta-kontrol grubu tanımlayıcılar 48
Tablo.7	Hasta-kontrol grubu test başarımları karşılaştırması..... 50
Tablo.8	Koşulların grup içi ikişerli karşılaştırması 51
Tablo.9	Hasta grubu katılımcıları zaman göndergesi yanlışları..... 54
Resim. 1 ve 2	Zaman-Görünüş-Kip Ölçeği..... 45

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Tezin Konusu

Beyinde meydana gelen hasarın, sol yarıkürede bulunan konuşma merkezini etkilediği durumlarda afazi olarak adlandırılan bir dil bozukluğu oluşmaktadır. Beyin hasarı ve afazi arasındaki bağlantı yaklaşık 3.000 yıldır bilinmektedir (O’Neil, 1980). 100 yıldan fazla bir süredir yapılan araştırmalar ise, beynin özellikle sol tarafında meydana gelen hasarın afaziye yol açtığını, hasarın konumu ve şiddetine göre farklı türleri olduğunu göstermiştir (Goodglass, 1993). Bu nedenle afazinin geçerli tanımı ve sınıflandırılması da uzun bir süreç ve çok yönlü yoğun araştırmalar gerektirmiştir.

Afazi en genel ifadeyle, beynin sol yarıküresini etkileyen beyin kanaması, beyin travması ya da beyin tümörü gibi, beyindeki kan damarlarını etkileyen çeşitli sinirbilimsel rahatsızlıklar sonucunda, sıklıkla karşılaşılan dilsel bir sendromdur. Afazinin beyinde bıraktığı hasarın yerine ve şiddetine bağlı olarak sınıflandırılan birçok türü bulunmaktadır. Son 40 yılda yapılan dilbilimsel çalışmalar, çekimli biçimbirim yanlışlarının tüm afazi türleri içinde en çok akıcı olmayan tutuk afaziye (Broca afazi) özgü olduğunu göstermektedir (Berndt ve Caramazza, 1985; Caplan, 1985; Goodglass, 1976; Grodzinsky, 1984). Bu nedenle sözdizim, biçimbilim ve biçimsözdizime ilişkin araştırmalar, genellikle üretimi akıcı olmayan tutuk afazi türü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu alanlarda yapılan birçok çalışma, tutuk afazide eylem biçimbilimine ilişkin bozulmanın bir hayli yoğun olduğunu göstermiştir. Eylem üzerinde yer alan çekimli biçimbirimler, tutuk afazide önemli ölçüde hasarlı olmaktadır ve bu nedenle dilbilimsel çalışmalarda tutuk afazi, *dilbilgisiz afazi*

(agrammatic aphasia) olarak da adlandırılmaktadır. Buna ilişkin olarak metnin genelinde, tutuk afazi yerine dilbilgisiz afazi terimi kullanılmıştır.

Dilbilgisiz afazili bireylerin tümce üretimleri genellikle basit ve içeriksel sözcüklerden oluşmakta ve çekimli biçimbirimlerden yoksun olmaktadır. Alanyazında dilbilgisiz afazili bireylerle yapılan birçok çalışma, bazı eylemcil eklerin, bozulmaya daha yatkın olduğunu göstermiştir (Burchert, Swoboda-Moll ve de Bleser, 2005; Friedmann ve Grodzinsky, 1997; Varlokosta ve diğ. 2006; Wenzlaff ve Clahsen, 2005). Eylem çekimi üzerinde yer alan işlevsel kategorileri üretmenin (uyum, zaman, görünüş vb.), dilbilgisiz konuşucular için bir hayli sorunlu olduğu öne sürülmüştür (Clahsen ve Ali, 2009; Faroqi-Shah ve Thompson, 2007; Fyndanis, Varlokosta ve Tsapkini, 2012). İlerleyen zaman diliminde, eylem çekiminin dilbilgisiz afazide neden sorunlu olduğuna ilişkin birçok varsayım ortaya atılmıştır. Friedmann ve Grodzinsky (1997); *Ağaç Budama Varsayımı* (ABV), Wenzlaff ve Clahsen, (2005); *Eksik Zaman Belirleme Varsayımı* (EZBV), Burchert ve diğ., (2005); *Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımı* (EZUB), Yarbay Duman, (2009, 2011); *Birleştirme Sorunu Varsayımı* (BSV) ve Bastiaanse ve diğ. (2011); *Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımı* (GSBV) gibi birçok varsayım, işlevsel kategorilerin üretimi ve hasarına ilişkin çok çeşitli öneriler getirmektedir.

Bu tezde anadili Türkçe olan, tutuk dilbilgisiz afazi tanısı almış konuşucuların, davranışsal bir yöntemle zaman/görünüş yapılarına ilişkin eylem çekimi üretimleri incelenmektedir. Tez kapsamı içinde ele alınan yapılar (1)'de sıralandığı biçimdedir:

- (1) a. Bitmişlik içeren basit geçmiş zaman (-DI)
b. Bitmemişlik içeren şimdiki zaman (-yor)
c. Bitmemişlik içeren gelecek zaman (-AcAk)
d. Bitmemişlik içeren geçmiş zaman (-yor+DI)
e. Bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman (-mIş+DI)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, alanyazında dilbilgisiz afazilerin zaman kategorisine ilişkin olarak üretimleri geçmiş > geçmiş-dışı biçimindedir. Buna koşut olarak bu çalışmada da, Türkçede (2)-(3)-(4)'teki türden basit zaman içeren tümceler incelenmiş ve bu tür tümcelere ilişkin olarak alanyazındaki geçmiş > geçmiş-dışı savı sınanmıştır. Zaman kategorisi içinde bir hiyerarşinin olup olmadığı sorgulanarak, bu tezde EZBV, EZUBV ve ABV gibi varsayımlar sınanacaktır.

- (2) Biraz sonra kadın simidi bölecek.
- (3) Şimdi kadın simidi böldü.
- (4) Şu anda kadın ekmeği bölüyor.

Tezde ayrıca alanyazında henüz incelenmemiş olması yönüyle, farklı zaman yapılarındaki başarımların, biçimbilimsel yönden basit ve karmaşık yapılarda nasıl bir görünüm sergilediği de incelenmiştir. Karmaşık yapılara ilişkin olarak (5)-(6)'daki türden tümcelerin, bitmişlik içeren ve bitmemişlik içeren görünüşteyken nasıl bir görünüm sergilediği incelenmiştir. Alanyazınında (5) ve (6)'daki yapılarda $-(y)DI$ biçimbiriminin biçimbilimsel ya da sözdizim konumunun (2)-(3)'teki $-DI$, $-AcAk$ ve $-yor$ biçimbirimlerinin konumlarından farklı olduğu ileri sürülmektedir (bkz, Erguvanlı-Taylan, 1996; Sezer, 2001; Uzun, 1998 ve diğerleri). Böylece bu tezde, tıpkı

ABV’de olduğu gibi, kategorilerdeki hasarın sözdizimsel konumlarına göre gerçekleşip gerçekleşmediğı sorusuna da yanıt verilebilecektir.

- (5) Biraz önce kadın simidi bölüyordu
- (6) Daha önce kadın simidi bölmüştü

1.2 Tezin Amacı ve Araştırma Soruları

Bu tezin amacı, Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel açıdan basit zaman çekimli üretimlerini ve biçimbilimsel yönden karmaşık eylem çekimli üretimlerini inceleyerek zaman yapıları arasında ve bitmişlik ile bitmemişlik görünüşü arasında başarımların farklı olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bu çerçevede bu tezde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır. Araştırma sorularından ilki, (1)’deki ilk üç yapıyı (*-DI*, *-yor* ve *-AcAk*) kapsamaktadır:

1.Araştırma Sorusu: Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin eylem çekimi üretimlerinde, basit zaman çekimlerinde (*-DI*, *-yor*, *-AcAk*), zaman göndergesine ilişkin başarımları nasıl bir görünüm sergilemektedir? Biçimbilimsel açıdan basit yapıdaki söz konusu zaman yapıları, kendi içinde bir hiyerarşi sergilemekte midir? Diğer bir deyişle, BSV ve GSBV’nin öngördüğü biçimde geçmiş zamana gönderimle (*-DI*), geçmiş-dışı zamana gönderim yapma (*-yor* ve *-AcAk*) arasında bir başarımlar farklılığı bulunmakta mıdır?

Araştırma sorularından ikincisi, (1)'deki son iki yapıyı (*-yor+DI*, *-miş+DI*) kapsamaktadır. Bu yapılara ilişkin araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

2.Araştırma Sorusu: Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel olarak karmaşık eylem çekimi üretimlerinde, bitmişlik görünüşü içeren *-miş+DI* yapısı ile bitmemişlik görünüşü içeren *-yor+DI* yapısına ilişkin başarımları nasıl bir görünüm sergilemektedir? Biçimbilimsel açıdan karmaşık yapıdaki söz konusu görünüş (bitmişlik ve bitmemişlik) yapıları kendi içinde bir başarımlar farklılığı sergilemekte midir?

Araştırma sorularından üçüncüsü (1)'deki tüm dilbilgisel yapıların karşılaştırılmasını içermektedir:

3.Araştırma Sorusu: Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel olarak karmaşık eylem çekimi üretimleriyle, basit eylem çekimi üretimlerine ilişkin başarımları nasıl bir görünüm sergilemektedir. Biçimbilimsel açıdan basit ve karmaşık eylem biçimleri arasında bir başarımlar farklılığı var mıdır? Diğer bir deyişle, dilbilgisiz afazili bireylerin eylem çekimi üretimlerinde biçimbilimsel karmaşıklık mı yoksa zaman ve görünüme ilişkin hiyerarşiler mi etkilidir? Bu soruyla bağlantılı olarak Türkçe dilbilgisiz afazili bireylerin eylem çekimi üretimlerine ilişkin şu alt araştırma soruları sorulmaktadır:

3a. *-DI* yapısı ile *-yor+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3b. *-DI* yapısı ile *-miş+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3c. *-yor* yapısı ile *-yor+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3 Tezin Bölümleri

Tezin 1. bölümde tezin konusu, amacı, araştırılan konuyla ilgili alanyazına dayanan varsayımlar ve araştırma soruları genel çizgileriyle özetlenmiştir. Tezin 2. bölümünde çalışmada yer alan deney grubu katılımcı kitlesine ilişkin bilgilere ve çalışmanın konusuyla ilgili varsayımlara daha geniş yer verilmiş, alanyazında tüm bu konularla ilgili daha önce yapılan araştırmalar bu bölümde betimlenmiştir. Tezin 3. bölümü araştırılan dilbilgisel yapılara ilişkin kuramsal bilgileri içermektedir. Tezin 4. bölümü yöntem kısmını oluşturmaktadır. Tezin 5. bölümünde diğer bölümlerde betimlenen tüm bilgiler, bu araştırmada elde edilen bulgularla birlikte sentezlenmiş ve araştırma soruları yanıtlanarak tartışılmıştır. Sonuç bölümünü oluşturan 6. bölümde araştırma soruları doğrultusunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak zaman gönderimine ilişkin sorunların olası kaynağı ile ilgili sonuca varılmıştır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Afazi Sendromu

Afazi sendromu ilk kez 1874'te Trousseau tarafından, Yunancada 'konuşamamazlık' anlamına gelen bu adıyla tanımlanmıştır. Tarihin daha da gerisine gidildiğinde afazi yerine "afemi" teriminin kullanıldığı görülmektedir. Bu terimi ilk dile getiren ve alanyazında konuşma bozukluğuna ilk dikkat çeken isim Paul Broca'dır. Konuşma bozukluğuna yönelik ilk bildiri ise 1836'da Fransa'da Marc Dax tarafından sunulmuştur. Marc Dax söz konusu bildirisinde, sağ hemiplejisi (sağ taraf felci) olan bir hastanın konuşamadığına dikkat çekmiştir. Afaziyolojinin tarihi oldukça geniş ve kapsamlıdır. Modern afazi çalışmaları ise 1950'li yıllardan başlamış ve günümüzde sinirbilim, dilbilim, dil ve konuşma terapisi, ruhbilim gibi çeşitli bilim dallarının çalışma alanına girmiştir.

Afazi sendromu genellikle, geçmişinde herhangi bir fizyolojik engel veya hastalık bulunmayan bireylerin, beynin sol yarıküresinde çoğunlukla bir serebro vasküler olay (SVO) geçirmesi sonrasında, konuşma merkezinde bıraktığı hasara bağlı olarak okuma, yazma, konuşma ve anlama becerilerine ilişkin bozukluklar biçiminde ortaya çıkmaktadır. SVO'nun yanı sıra, beynin sol tarafının dış bir etmen nedeniyle travma alması ile oluşan hasarda (Travmatik Beyin Hasarı; TBH) da benzer sonuçlar meydana gelmektedir.

Serebral korteksin değişik alanlarında –özellikle beynin konuşma ile ilgili alanları olarak bilinen posterior temporo parietal bölgedeki Wernicke alanı ile anterior bölgedeki Broca alanında– büyük fizyolojik değişimlere neden olan her tür lezyon afaziye neden olabilmektedir. Bu sendromun beraberinde apraksi, dizatri ve derin disleksi gibi başka tür konuşma bozuklukları da eşlik eden durumlar olarak görünebilmektedir.

Bununla beraber hemen hemen tüm afazi türlerinde en tipik olarak, kısa süreli bellek ve adlandırma sorunları ortaya çıkmaktadır. Afazinin şiddeti konuşma merkezindeki lezyonun boyutuna, yerine ve şiddetine göre değişiklik göstermektedir. Bunun sonucu olarak afazi sendromunun birçok türü bulunmakla birlikte, dilsel yetilerdeki tutulmalar, farklı türlere göre değişiklik göstermektedir. Afazinin sınıflandırılması keşfedilişinden bu yana, klinik olguların çok değişken olması sebebiyle en çok tartışılmış konulardan biridir. En tipik özelliği adlandırma bozukluğu olmasına karşın tekrarlama, işitsel algılama, okuma, yazma, anlık konuşma, kavrama becerilerindeki bozulmalar, afazinin türüne, şiddetine ve lezyonun konumuna göre değişiklik göstermektedir. Bu gösterimlere bağlı olarak bu sendromu sınıflandırmak, tanı koyma ve sağaltım süreçlerinde en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Günümüzde geçerliliğini sürdüren Boston Afazi Sınıflaması, afazi türlerini akıcı olan ve akıcı olmayan olarak iki ana başlık altında toplamaktadır.

Buraya kadar afazi sendromuyla ilgili genel bir görünüm sunulduktan sonra, bu alt bölümün geri kalanında akıcı olmayan afazi türü içindeki tutuk afazi türü, *dilbilgisiz afazi* başlığı altında incelenmektedir.

2.1.1 Dilbilgisiz Afazi

Dilbilgisiz afazi genellikle sol yarıkürede bulunan Broca bölgesi ve civarında (Broadman Alanı: 44 ve 45) oluşan lezyonlar sonucunda meydana gelmektedir. Akıcı olmayan afazinin bu türü, okuma, yazma ve konuşma gibi dilsel yetilerde diğer afazi türlerine göre daha fazla tutulmaya yol açmaktadır. Dilbilim çalışmalarının dil ve konuşma patolojisi üzerinde yoğunlaşmasından bu yana, tutuk afazi türü için de “dilbilgisizlik” (agrammatism) terimi kullanılmaya başlanmıştır (Luria, 1970; Goodglas, 1976; Badecker ve Caramazza, 1985). Dilbilgisizlik teriminin en genel tanımlaması, patolojik yetersizlikle birlikte görülen dilbilgisel dizgelerin doğru kullanılamaması durumudur. Standart tanımlamalara göre ise dilbilgisiz konuşma, “konuşması akıcı olmayan, yalnızca içeriksel sözcüklerden oluşan, bununla birlikte işlevsel sözcükler ve dilbilgisel biçimbirimlerden yoksun olan konuşma” biçiminde ifade edilmektedir (Goodglass ve Kaplan, 1972). Bir başka tanımlamada ise, dilbilgisiz afazili bireylerin konuşma çıktılarının, akıcı olmayan, sınırlı, gayretli, kısa öbeklerden oluştuğu belirtilmektedir (Basso, 2003). Bu yönüyle, dilbilgisiz afazili bireylerin üretimi, telegrafik konuşma biçimi ile de özdeşleşmektedir.

Dilbilgisiz üretime örnek olarak araştırmamız kapsamında deneyimize katılmış dilbilgisiz afazili bir bireyin ses kaydından alınan dilsel bir üretimi aşağıdaki sunulmuştur.

- (7) “*Dilbilgisiz afazili birey: Ben... ben... ora. Orası zaman, iyi, şimdi, yok. Yok. Bu, el, el, kaldır, yok, zor, ağrı, gel, ben, o zaman, bura, kötü, iyi, yok, iyi, şimdi.*”

Terapist: Kaç yaşındasınız?

Dilbilgisiz afazili birey: Beş, beş ay, o, o zaman, kötü, hiç, yok, sıfır, şimdi, iyi, iyi, şimdi.

Terapist: Siz (bu kez vurgulayarak), kaç yaşındasınız?

Dilbilgisiz afazili birey: hı, ben, bin, dokuz, bin... ben, altı, atıl, altmış”

Yukarıdaki üretim örneğine bakıldığında dilbilgisiz afazili bireyin tümce kurmada bir hayli zorlandığı, üretiminin dilbilgisel biçimbirimlerden yoksun olduğu ve seslettiği sözcüklerin, aralarında uzun duraklar bulunan basit içeriksel sözcüklerden oluştuğu görülmektedir. Bu üretim tipik bir dilbilgisiz üretim örneğidir.

2.1.2 Dilbilgisiz Afazide Zaman, Görünüş ve Zaman Göndergesine İlişkin

Varsayımlar

Bu çalışma dilbilgisiz afazide eylem çekimi kapsamında, yalnızca zaman göndergesi ve zaman/görünüş kategorilerine yönelik bozulmaları içerdiğinden, bu bölümde dilbilgisiz afazide yalnızca zaman göndergesi ve ilgili kategorilere ilişkin varsayımlar üzerinde durulmuştur. Dilbilgisiz afazide zaman göndergesi ile zaman ve görünüş kategorilerini ele alan varsayımlar, araştırmanın sonuçlar kısmında çalışmadan elde edilen veriler ile tekrar değerlendirilecektir. Bu bölümde incelenecek varsayımlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Ağaç Budama Varsayımı (Tree Pruning Hypothesis; Friedmann ve Grodzinsky, 1997),

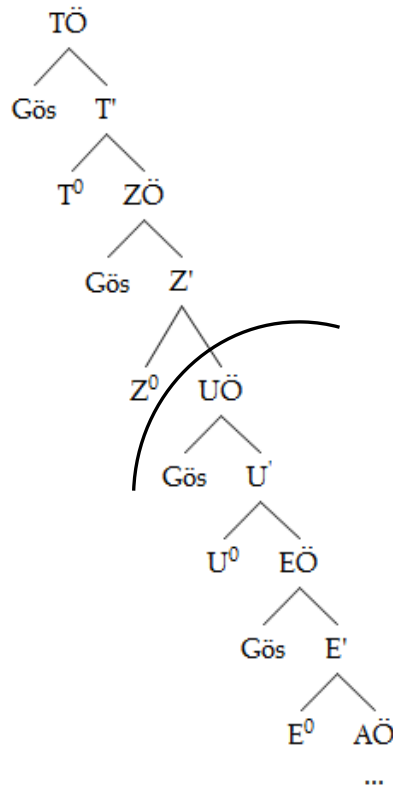
2. Eksik Zaman Belirleme Varsayımı (Tense Underspecification Hypothesis; Wenzlaff ve Clahsen, 2004),
3. Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımı (Tense and Agreement Underspecification Hypothesis; Burchert, Swoboda-Moll ve de Bleser, 2005),
4. Birleştirme Sorunu Varsayımı (Integration Problem Hypothesis; Yarbay Duman, 2009, 2011),
5. Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımı (Past Discourse Linking Hypothesis; Bastiaanse ve diğ., 2011).

2.1.2.1 Ağaç Budama Varsayımı (ABV)

Ağaç Budama Varsayımı, Friedmann ve Grodzinsky 'nin (1997) İbranice ve Arapça konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerden elde ettikleri verilerde, işlevsel kategorilerin tümünün eşit oranda bozulmadığı bulgusundan yola çıkılarak ortaya atılmıştır. Sözdizim ağacında daha yukarıda bulunan kategorilerle, daha aşağıda bulunan kategorilerin başarımlarındaki farkı gözetilerek, sözdizim ağacında daha yukarıda bulunan ZÖ'nün konumu nedeniyle hasarlı olabileceği ileri sürülmüştür (bkz. Şekil 1). ZÖ ve daha yukarısı budandığı için dilbilgisiz afazili bireylerin bu yapıları içeren tümcelerini üretmede daha çok yanlış yapımlarına neden olmaktadır. Sözdizim ağacında daha aşağıda kalan UÖ ise bu nedenle korunmuştur.

Pollock (1989)'un sözdizim önerisini izleyen ABV'ye göre, çekimli eylemlerin ZÖ ve yukarısı budandığı için eylemin Z başına taşınamaması sonucunda, zaman çekiminin rastgele kullanılması ya da mastar olarak kalması durumu ortaya çıkmaktadır. Pollock (1989), çekimi iki başa ayırmıştır: Z (Zaman) başı ve (özne) uyumu için uygun bir baş

olarak da U (Uyum) başı. Bu öneride her ne kadar Z yapısal olarak U'dan daha yukarıda bulunsa da, Chomsky'nin (1995) önerisi Pollock'tan farklılaşmaktadır. Chomsky'ye göre, Uyumun iki yansıması bulunmaktadır: özne uyumu ile ilgili olan Uö (Özne Uyum) ve nesne uyumu ile ilgili olan Un (Nesne Uyum). Chomsky, Pollock'un önerisinin tam tersine, özne uyumunu gösteren öbeğin, daha yukarıda bulunduğunu belirtmektedir: [UöÖ [ZÖ [UnÖ [EÖ]]]]. Alanyazındaki söz konusu tartışmalar, son zamanlarda uyuma ilişkin özelliklerin ZÖ'den daha yukarıda bulunduğu (TÖ, Tümleyici Öbeği) yönündedir (Chomsky 2007, 2008; Aygen, 2002). Dolayısıyla Friedmann ve Grodzinsky (1997)'nin önerilerinin sözdizim kuramına ilişkin gelişimlerle ilişkisi kopmuş gibi görünmektedir. Özetle ABV, dilbilgisiz afazili bireylerin zaman yapılarına ilişkin üretim hasarlarını, bütünüyle sözdizim ağacındaki hasarla ilişkilendirmektedir.

Şekil 1. Budanan Sözdizim Ağacı Gösterimi: İbranice ve Arapça

Bu konuyla ilgili yapılan birçok çalışma, UÖ'nün daha korunmuş olduğunu, işlevsel kategoriler içinde en hasarlı yapıların, zaman ve görünüş olduğunu öne sürmüştür (Clahsen ve Ali, 2009; Faroqi-Shah ve Thompson, 2007; Fyndanis, Varlokosta ve Tsapkini, 2012; Lee, Milman ve Thompson, 2008, Nanousi, Masterson, Druks ve Atkinson, 2006). Martinez-Ferreiro (2010)'da, birbiriyle çok yakın benzerliği olan Katalanca, Galiçyaca ve İspanyolca konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerle yapılan çalışmada, dilbilgisel yanlışların kaynağının işlevsel kategorilerde meydana gelen seçici bozulmadan kaynakladığı ve işlevsel özelliklerin aynı oranda bozulmadığı ortaya atılmıştır.

2.1.2.2 Eksik Zaman Belirleme Varsayımı (EZBV)

Wenzlaff ve Clahsen (2004), dilbilgisiz konuşucuların zaman ve uyuma yönelik üretimlerini dilbilgisel yargı testi ve tümce tamamlama testlerini kullanarak incelemiş ve katılımcıların özne-eylem uyumu üretimlerinde yüksek oranda yanlışlar yapmadığını (%92 doğruluk), fakat zaman kategorisinde görece düşük başarıyı (%66) gösterdiklerini gözlemlemişlerdir. Hasarlı olan zaman yapısında geçmiş ve şimdiki zaman yapılarının eşit oranda bozulduğunu gözlemlemişlerdir.

Sonraki çalışmalarında ise bu kez kiplik üretimini de ele alarak dilbilgisel yargı testi ve eylem seçme yöntemlerini kullanarak benzer bir çalışma yapmışlardır (bkz. Wenzlaff ve Clahsen, 2005). Araştırmacılar katılımcıların kiplik üretiminde yüksek başarıyı göstererek, zaman başarımında bir hayli zorlandığını gözlemlemiştir. Bu çalışmada Zaman/Çekim (T/Inf) içindeki yorumlanabilir özellikler arasında kip ayrımının birincil, zaman ayrımının ise ikincil olduğu öne sürülmektedir. Bir diğer

deyişle, kip ayrımları, zaman karşıtlıklarından daha temel olmaktadır. Almanca konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerde, seçici zaman yapısı hasarları gözlenen, ancak kip ve uyumun görece korunduğu bulgularını elde eden araştırmacılar, bu çalışmadan yola çıkarak Eksik Zaman Belirleme Varsayımını (EZBV) önermiştir. Özetle EZBV, zaman yapısındaki seçici hasarı, sözdizim ağacındaki Zaman/Çekim öbeğine bağlamaktadır. ABV ile arasındaki en belirgin fark, ABV'nin zaman çekimindeki sorunu ZÖ'nün ağaçtaki hiyerarşik konumu ve budama ile açıklaması, bu varsayımın ise, hasarı yine sözdizim ağacı ile bağdaştırmasına rağmen (Çekim Öbeği) bir budama öngörmemesi ve zaman yapısının işlevsel kategori niteliğini de ele almasıdır.

Bu bulgular bir sonraki varsayımda betimlenecek olan Burchert ve diğ., (2005) çalışmasında desteklenmemiştir ve devamında farklı bir bakış açısı önerilmiştir.

2.1.2.3 Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımı (ZUBV)

Burchert, Swoboda-Moll ve de Bleser (2005), Almanca konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerle, Wenzlaff ve Clahsen (2004, 2005) çalışması ile benzer yöntemler kullanarak zaman ve uyumu test etmiş, bu kez zaman ve uyum arasında belirgin bir fark elde etmemişlerdir. Bu verilerden yola çıkarak, Eksik Zaman ve Uyum Belirleme Varsayımını (EZUBV) ortaya atan araştırmacılar, yalnızca zaman kategorisinin eksik belirlenmiş değil, aynı zamanda uyum kategorisinin de eksik belirlenmiş olduğunu iddia etmişlerdir. Bir başka deyişle, kimi hastalarda zaman yapısı belirgin şekilde sorunluyken, kimilerinde uyum yapısı hasarlıdır. Genel olarak grup bazında iki kategoriye ilişkin başarımlar arasında bir ayrım gözlemlenmemiştir. Bu çerçevede zaman ve uyum kategorilerine ilişkin, seçici bir eksik belirlenme olgusu önerilmiştir.

Alanyazında uyum kategorisine kıyasla, zaman ve görünüş kategorilerinin daha sorunlu olması bulgularından yola çıkılarak daha ayrıntılı incelemeler yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda, her iki kategorinin aslında birbirleriyle ve kendi içlerinde de eşit derecede hasarlı olmadığı ortaya çıkmıştır (Simonsen ve Lind, 2002; Stavrakaki ve Kouvava, 2003; Nanousi, Masterson, Druks ve Atkinson, 2006; Bastiaanse, 2008; Yarbay Duman ve Bastiaanse, 2009; Abuom, ve diğ., 2012; Bastiaanse, 2013). Görünüş özellikleri için de bir ayrım söz konusudur; bitmişlik (perfective) içeren görünüş üretimi, bitmemişlik (imperfective) içeren görünüş üretimine kıyasla daha hasarlıdır (Stavrakaki ve Kouvava, 2003). Bu bulgular, EZBV ve EZUBV bakış açılarını, zaman yapısındaki hasarın sözdizimsel bir budama olmaması yönüyle kısmen desteklemekte, ancak *eksik belirleme* ilkesiyle farklı zaman ve görünüş yapılarındaki seçici bozulmanın nedenine ilişkin öneri getirmemektedir.

Bastiaanse (2008)'de, sorunun genel olarak zaman yapısında değil, geçmiş zaman yapısı ve zaman göndergesinde olduğuna dikkat çekmiştir. Yarbay Duman (2009) ve Yarbay Duman ve Bastiaanse (2009)'da, Türkçe üzerinde yapılan çalışmalarla, geçmiş zaman yapısıyla ilgili hasarın yalnızca zaman veya görünüş ekleri ile ilgili olmadığı ileri sürülmüştür. Bu çalışmalarda, Türkçede üretilmesi en zor yapının geçmiş zaman olduğu gösterilmekle birlikte, geçmiş zaman gönderiminin eylem üzerinde bir zaman eki olmadığı (participle) durumlarda da oldukça zor olduğu saptanmıştır.

2.1.2.4 Birleştirme Sorunu Varsayımı (BSV)

Türkçede belli bir zaman dilimine gönderim yapmak çoğunlukla eylem çekimi ile gerçekleşmektedir. Alanyazındaki dilbilgisiz afaziye ilişkin çalışmalar zamanın ifade edilme becerisini ölçmek için dilbilgisel zaman üzerine yoğunlaşsa da, belli bir zaman

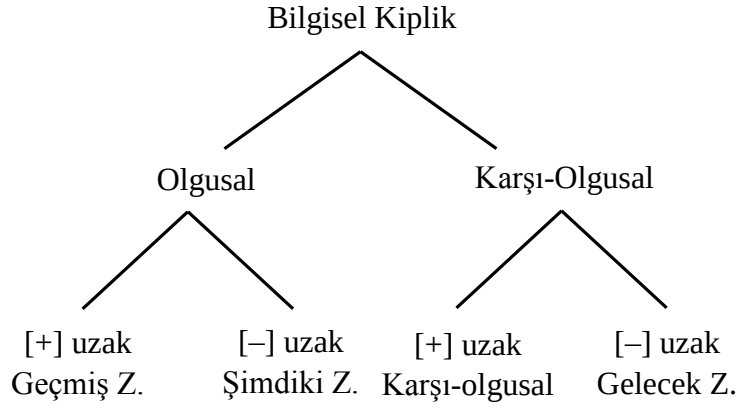
dilimine gönderim yapmak, Türkçede olduğu gibi birçok dilde görünüş ve kiple de doğrudan bir etkileşime girmektedir. Çekimli eylemlerde zaman (time) ifadesi, dilbilgisel zaman (tense) ve görünüş kullanılarak, bildirme (indicative) kipiyle sunulmaktadır Söz gelimi, her doğal dil konuşucusu bir eylemin bittiğine yönelik kesinlik bildirmek için, bitmişlik görünüşlü geçmiş zaman yapısını kullanmaktadır. Dolayısıyla, bir eylemin zaman gönderiminin doğru bir biçimde üretilmesi için, zaman, görünüş ve kipe ilişkin tüm bilgilerin tek bir tümcede birleştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, zaman göndergesi bir bütün olarak eylemin anlambilimsel özelliğini içermektedir (Yarbay Duman, 2011).

Yarbay Duman (2009) ve Yarbay Duman ve Bastiaanse (2009), geçmiş zamana gönderimle ilgili zorluğun, yalnızca zaman veya görünüş biçimbirimleri ile ilgili bir sorun olmadığını ileri sürmüştür. Bu çalışmalarda, Türkçede üretilmesi en zor yapının geçmiş zaman olduğu vurgulanmakla birlikte, geçmiş zamana gönderim yapmanın, eylem üzerinde bir zaman eki olmadığı (participle) durumlarda da zor olduğu saptanmıştır. Bu verilerle oluşturulan Birleştirme Sorunu Varsayımına göre (Yarbay Duman, 2009; Yarbay Duman ve diğ., 2011: Integration Problem Hypothesis), geçmiş zamana gönderim yapmak (zaman eki almış ya da almamış eylemlerle) tüm zaman yapıları içerisinde en zor olanıdır. Dilbilgisiz afazili bireyler için geçmişe gönderim yapmanın zorluğu, Lyons, (1977)'in anlambilimsel (semantic) çözümlemesini izleyerek açıklanmaktadır. Buna göre, zaman yapısı bir tür *bilgisel kiplik* (epistemic modality) içermektedir. Yani, bir olayın gerçekleşmesine ilişkin güven ve kesinlik derecesi bildirmektedir. Geçmiş zaman göndergesi ile ilgili zorluk bu bilgisel

kiplikten, diğ er bir deyişle, konuşucu/dinleyicinin y uksek kesinlik içeren bir eylemin gerçekleştiğine y onelik kesinlik yargısına varamamasından kaynaklanmaktadır.

BSV'nin sunduğu bilgisel kiplik, 'uzaklık modeli'nde (remoteness model) dilbilgisiz afazide başarımı y uksek ve d ş uk olan yapıların analizini de sunmaktadır. Buna g ore, üretilmesi en zor yapılar *uzak* (remote) olanlardır, yani olay zamanı ile konuşma anının örtüşmediği, geçmiş zamana gönderimi olan yapılardır. *Uzak-olmayan* (non-remote) yapılar ise (şimdiki ve geleceğe gönderim yapan yapılar) görece daha iyi üretilmektedir. Çünkü şimdiki zaman yapısında olay anı ve konuşma anı örtüşmektedir. Gelecek zamana gönderim ise yalnızca bir tahmin içerdiğinden ve eylem henüz gerçekleşmemiş olduğundan, gelecek zaman da şimdiki zaman gibi geçmiş-dışı ve uzak-olmayan olarak belirlenmektedir. Bu model şekil.2'de sunulmuştur. Bu modelde yer alan uzak ve karşı-olgusal tümce türlerinin dilbilgisiz afazili bireyler için zor olduğu gösterilmektedir (Yarbay Duman ve Maviş, 2013; Yarbay Duman, Maviş, Pamuk, baskıda).

Sonuç olarak bu varsayım, ögelerin sözdizim ağacındaki konumuyla ilişki kurmamaktadır. Dragoy ve Bastiaanse (2013), çalışmasında bu varsayımı destekleyen bulgular elde etmiştir. Bu varsayıma göre, Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireyler için üretilmesi en zor olan *-DI* biçimbirimidir, çünkü bu biçimbirim eylemin kesinlik derecesinin en y uksek olduğu geçmiş zaman yapısıdır. Bu sav Türkçede iki farklı geçmiş zaman yapısı (*-DI* ve *-mIş*) karşılaştırıldığında da doğrulanmıştır (Arslan ve diğ., 2014)

Şekil.2 Uzaklık Modeli

2.1.2.5 Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımı (GSBV)

Kuramsal çalışmalarda söylem bağlantısallığı ve bağlama ilişkileri (binding relations) arasında bir ayrım söz konusudur. Bağlama ilişkileri —çekimli eylem ve adıl ilişkisi gibi— tümce içinde kurulmaktadır. Söz gelimi *çocuk kendini yıkıyor* gibi dönüşlü yapı içeren bir tümcede *çocuk* ve *kendi* ögeleri birbirine bağlanmaktadır. Ancak, *çocuk onu yıkıyor* tümcesinde *onu* ögesi tümce dışına bağlanmaktadır. Dolayısıyla bu adılın gösterimi için tümce dışı bir bağlantı kurmak gerekmektedir. Bu duruma söylem bağlantısı (discourse linking) adı verilmektedir. Söylem bağlantısı birçok yapıda rol almaktadır.

Bağlama ilişkileri ve söylem bağlantısı arasındaki ilişkinin dil işlemleriyle ilgisi olduğunun gösterilmesinin (Saphiro, 2006) ardından, Avrutin (2006) *dar sözdizimsel* işleme (narrow syntax) ve *dilbilimsel bağlam* (linguistic context) biçiminde, iki dilbilimsel işleme aşaması arasında bir etkileşim olduğunu öne süren bir model önerisi sunmuştur. Avrutin, dilbilgisiz afazili bireylerde, bu iki aşamayı aynı anda

işlemler için yeterli işleme kaynağı olmadığını varsaymakta ve bu iki işleme aşamasının birbiriyle mücadele içinde olduğunu öne sürmektedir. Daha az işleme gerektiren dar sözdizimsel işlemlerin, bağlamın önüne geçtiği varsayılmaktadır. Avrutin (2006) zaman yapısının da söylem bağlantısı gerektirdiğini ve dilbilgisiz sözyitimli bireyler açısından zor olacağını ileri sürmüştür.

Zagona (2003), zaman kategorisine ilişkin çalışmasında, şimdiki zaman yapılarıyla gönderim yapmanın bir tür bağlama ilişkisi olduğunu, çünkü olay anıyla eylem anı arasında bir eşzamanlılık olduğunu öne sürmüştür. Buna karşılık geçmiş zaman yapısıyla gönderim yapma sırasında eylem anı, konuşma anından daha önce gerçekleştiği için birbiriyle çakışmamaktadır. Dolayısıyla geçmiş zamanlı bir tümcede, eylem anı ve konuşma anı arasında tümce dışı bir ilişki kurmak gerekmektedir ve bu da bir söylem bağlantısıdır. Gelecek zaman ise şimdiki zamandaki gibi geçmiş-dışı kategoriye ait olduğundan, daha az söylem bağlantısı gerektirmektedir. Sonuç olarak söylem bağlantısı tüm zaman yapılarında değil, yalnızca geçmiş zaman için gerekmektedir (Zagona, 2003).

Bastiaanse ve diğ., (2011)'de, Zagona ve Avrutin'in söz konusu önerilerinden yola çıkarak, yalnızca geçmiş zaman yapısının söylem bağlantılı değil, dolaylı (periphrastic) eylem biçimleriyle geçmiş zamana gönderim yapmanın da söylem bağlantılı olduğunu dile getirmiştir¹. Bir diğer deyişle, geçmiş zamana gönderim yapmak, zaman kapsamı içinde değil, eylem çekimi kapsamında söylem bağlantısı gerektirmektedir. Özetle, dilbilgisiz afazili bireyler, dilbilgisel biçimbilim yoluyla

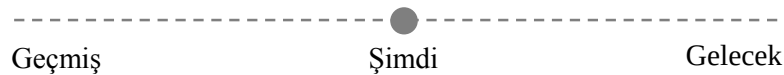
¹ Türkçede dolaylı (periphrastic) eylem biçimi bulunmamaktadır.

geçmişe gönderim yaparken seçici sorunlar yaşamakta ve bu nedenle geçmişe gönderimi olan bütün eylem biçimleri zor olmaktadır. Birçok çalışma, söylem bağlantısı gerektiren geçmiş zamanlı eylemlerin daha uzun süre işlemlendiğini göstermiştir (Faroqi-Shah ve Dickey, 2009; Jonkers, Boers, Koopmans, Menninga, ve Zoodsma, 2007). Arslan ve diğ. (2014)’de tanıtısal (evidential) kategorilerin ve farklı geçmiş zaman biçimlerinin test edildiği çalışmanın bulguları, Geçmiş Söylem Bağlantısı Varsayımını desteklememiştir. Bu çalışmada Türkçede geçmişe gönderimi olan tüm yapıların söylem bağlantılı olmadığı, söylem bağlantılı olan tek geçmiş zaman yapısının –DI yapısı olduğu öne sürülmüştür.

2.2 Türkçede Zaman ve Görünüş Kategorileri

2.2.1 Zaman ve Görünüş Kategorilerine Genel Bir Bakış

Dilbilgisel zaman (tense) diğer birçok kategori gibi (örneğin, kip, görünüş, kişi, sayı vb.) eylem çekimi üzerinde yer almaktadır ve en genel ifadeyle eylem anının dilbilgiselleşmesi olarak betimlenmektedir (Comrie 1985: 9-13). Dilbilgisel zaman ya da eylem zamanı birçok dilde üç aşamalıdır: *şimdiki zaman*, *geçmiş zaman* ve *gelecek zaman* (Comrie 1985: 1-2). Eylem zamanı, konuşma anı ile olayın gerçekleşme anı arasında bir ilişki kurmaktadır. Çizgisel olarak tanımlamak gerekirse, düz bir çizginin merkezinde konuşma anı olarak tanımlanan şimdiki zaman, sol uç kısmında geçmiş zaman, sağ uç kısmında ise gelecek zaman yer almaktadır.

Şekil 3. Dilbilgisel Zamanın Çizgisel Gösterimi

Johanson (1971)'de tanımlanan zaman sınıflandırması da temel olarak yine bu üçlü sınıflandırmaya (trichotomical) dayanmaktadır. Ancak kimi dillerde bu üçlü sınıflandırmadan farklı zaman sistemleri de bulunmaktadır. Birçok dilde kullanılan *geçmiş* ve *geçmiş-dışı* karşıtlığı, zaman kategorilerini geçmiş zaman kavramıyla önceleyerek iki çatı altında toplamaktadır (Yavaş, 1980:9; Göksel ve Kerslake, 2005:326).

Bunun yanı sıra kimi dillerde ise *gelecek* ve *gelecek dışı* karşıtlığı biçiminde ikili sınıflandırma bulunmaktadır (Katamba, 1993: 220-222). Gerçek ve gerçekdışı karşıtlığı (realis-irrealis) da dili zamansal olarak sınıflayabilmektedir. Bromley (1981)'e göre şimdiki zaman ve geçmiş zaman için bir olgunun gerçekleşmiş ve gerçekleşmekte olduğundan dolayı emin olunan “gerçeklik”, gelecek zaman için bir olasılık (Olası 1), geniş zaman için ise bir potansiyel (Olası 2) söz konusudur. Dolayısıyla, zaman kavramı üçlü bir biçimde; gerçeklik-olası 1-olası 2 karşıtlığında biçimlenmektedir.

Reichenbach (1947)'nin önerdiği, zaman çözümlemesi ise başka bir üçlü sınıflandırmaya dayanmaktadır; *konuşma anı (S)*, *eylem zamanı (E)* ve *gönderim zamanı (R)*. Bu sınıflandırmaya göre S, ilgili eylemi içeren tümcenin sesletildiği andır; E, ilgili eylemin zamansal olarak işlendiği andır; R ise diğer iki boyut arasında (S ile E) duran zamansal bir düzlemdir. Bu bakış açısına göre konuşma anı yani “şu an” her zaman gösterimseldir (deictic). Gönderim zamanı eylem zamanına göre belirlenir ve dilbilgisel zaman (eylem zamanı) gönderim zamanı ile konuşma anını birbirine bağlamaktadır (Reichenbach, 1947). Zamanın sınıflandırılması farklı yorum ve bakış

açılarına dayansa da, eylem zamanı her durumda konuşma anına bağlanmaktadır. Bu bakış açısı, Dahl (1985) ve Comrie (1985) tarafından eleştirilmiştir. Thompson, (1996)'da, bu bakış açısı farklı bir görünümde karşımıza çıkmaktadır. Eylem zamanı eylem öbeğinde (EÖ), konuşma anı zaman öbeğinde (ZÖ) ve gönderim zamanı da görünüş öbeğinde (GÖ) yer almaktadır. Dolayısıyla kavramsal olan zaman sınıflarıyla, dilbilgisel gösterimleri birbirini tamamlamaktadır.

Belli bir zamana gönderim yapmanın çok çeşitli yolları olmakla birlikte, eylem çekimi yoluyla yapılan zaman gönderiminde, dilbilgisel zamanın yanı sıra, görünüş kategorisinden de yararlanılmaktadır. Görünüş anlamsal bir eylem kategorisi olarak gösterimsel değildir (non-deictic) ve “bir eylemin farklı yerlere odaklanan öznel bir bakış açısıyla ele alınması” şeklinde tanımlanmaktadır (Johanson, 1994:247; Smith, 1991). Bir başka tanımlama ise “bir eylemin ifade ettiği olay, iş ya da durumun zamansal içyapısı” biçimindedir (Comrie, 1976; Dahl, 1985; Smith, 1983, 1991). Görünüş kategorisi eylem zamanı ve gönderim zamanını ilişkilendirmektedir. Görünüşün sınıflandırması da yine zaman kategorisinde olduğu gibi, çeşitli bakış açılarına göre değişiklik göstermektedir. Johanson (1971)'de, görünüş kategorisini *art-sınırlılık*, *ara-sınırlılık* ve *bitimli-sınırlılık* ayrımlarıyla ele almaktadır. Bir başka bakış açısı ise *bitmişlik* ve *bitmemişlik* karşıtlığını temel almaktadır (Comrie, 1985). Smith, (1991)'de ise görünüş, *hal* ve *bakış türü* olarak sınıflandırılmaktadır. Finch (2000)'de ise görünüş kategorisi *bitmişlik* ve *sürerlilik* olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.2.2 Türkçede Zaman ve Görünüş Yapısı

Türkçedeki zaman yapısı, geleneksel dilbilgisi kitaplarında genellikle üçlü sınıflandırmada karşımıza çıkmaktadır. Gencan (2001), zaman kavramını başlangıcı, sonu olmayan bir başlangıç ve sonu düşünülmeyen soyut bir kavram olarak tanımlamakta ve *şimdiki zaman*, *geçmiş zaman* ve *gelecek zaman* olarak üçlü bir sınıflandırmayı benimsemektedir. Acarlar (1969:252), zamanın öncesiz ve soyut kavram olduğunu, geçmiş, şimdi, gelecek biçimde üç bölümde sınırlandırılabilceğini belirtmektedir. Dizdaroğlu (1976) ise, Türkçe için bu üçlü zaman sınıflandırmasının yeterli olmadığını, *geniş zamanın* (aorist) da bu sınıflandırmaya dâhil olması gerektiğini ileri sürmüştür. Üçok (2004)'te de zaman, bu dörtlü sınıflandırmada görünmektedir². Geleneksel dilbilgisindeki bu sınıflandırmaların tersine, Türkçede zaman sınıflanması dilbilim bulgularına dayalı betimlemeli dilbilgisi kitaplarında ikili bir sınıflandırmada ele alınmaktadır. Söz gelimi, Göksel ve Kerslake (2005) zamanı geçmiş ve geçmiş-dışı olarak betimlemektedir.

Türkçede görünüş kategorisine ilişkin sınıflandırma sistemi de farklı bakış açılarını içermektedir. Göksel ve Kerslake (2005)'in benimsediği *bitmişlik* ve *bitmemişlik* görünüşüne ek olarak Türkçe için önerdiği sınıflamada, bitmemişlik içeren görünüşü de ikiye ayırmaktadır. Buna göre bitmemişlik içeren görünüş, *süreklilik* (progressive) ve *alışlagelen* (habitual) olarak kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Alışlagelen görünüşte sürekli olan eylemin kendisi değil durumun (state) kendisidir. Johansson (1994)'ün önerisini temel alan Uğurlu (2003), eylemin *başlangıç sınırı*, *bitiş sınırı* ve *sürekliliğine* ilişkin bakış açısını temel alınmaktadır. Bu bakış açısı bireyden bireye

² Daha öncesinde Üçok (1947/2004)'ün de zaman için bu dörtlü sınıflandırmayı önerdiği görünmektedir.

farklılık gösterebildiği için bireye nasıl görüldüğü veya bireyin nasıl baktığı kavramı üzerine sınıflanmalıdır. Erkman-Akerson (2000)'de ise bu karşıtlık *biterlik* ve *bitmezlik* biçiminde karşımıza çıkmaktadır ve söz konusu eylemin zamansal genişliğine gönderimde bulunulur. Comrie (1976)'da ise Türkçe için bitmişlik ve bitmemişlik karşıtlığının uygun olduğunu dile getirmiştir. Alışlagelen, sürerlilik bildiren tüm alt kategoriler bitmemişlik başlığı altında toplanmaktadır. Jendraschek (2011)'de ise Türkçedeki görünüşü, *bitmişlik*, *sürerlilik*, *geleceğe yönelik* (*prospective*) ve *dispozitif* (*dispositive*) görünüş olarak dörde ayırmaktadır.

2.2.3 Türkçede Zaman ve Görünüş Biçimbirimlerinin Dağılımı

Yukarıda genel çizgileriyle özetlenen zaman ve görünüş kategorileri ile Türkçedeki görünümülerinden anlaşılacağı üzere, bu iki dilbilgisel kategori birbiriyle iç içe geçmiş ve birbiriyle doğrudan ilişkili kavramlardır. Peki, hangi biçimbirim hangi kategorik rolü üstlenmektedir? Alanyazında zaman ve görünüş kategorisi içeren biçimbirimlerin dağılımı ilgili kategorilerin sınıflandırılması gibi tartışmalıdır ve hangi biçimbirimin hangi kategoriyi içerdiğine ilişkin çeşitli öneriler yer almaktadır. Türkçede eylem üzerinde birlikte görünen zaman ve görünüş biçimbirimlerine ilişkin olarak da alanyazında farklı öneriler yer almaktadır. Tek ek/çok işlev yaklaşımında, Türkçede eylem çekim eki olarak görünen tek bir biçimbirimin, birden fazla kategoriyi aktarabildiği görüşü önerilmiştir (bkz. Johanson 1971; Erguvanlı-Taylan 1996; Yavaş 1980; Aksan 1980; Aksu-Koç, 1997; Akerson, 1994; Erguvanlı-Taylan, 1988, 1993; Slobin ve Aksu 1982; Kornfilt 1997).

Tek ek/çok işlev yaklaşımını savunan çalışmalar arasında bulunan Erguvanlı-Taylan (1996)'nın çalışmasında, Türkçe eylemcil dilbilgisel biçimbiliminde iki paradigma olduğu ileri sürülmüştür (bkz 8). Erguvanlı-Taylan'a göre, (8)'deki II. paradigmadaki yer alan biçimbirimlerin her ikisi de tek işlevlidir: *-(y)DI* geçmişe gönderimi olan zaman, *-(y)mIş* ise tanıtsallık (evidentiality) gösteren kip biçimbirimidir. Buna karşın I. paradigmadaki biçimbirimlerin çok işlevli olduğu ileri sürülmüştür: *-DI*, *-mIş* ve *-yor* “aslen” sırasıyla bitmişlik (perfective), bitmiş (perfect) ve bitmemişlik (imperfect) anlatan görünüş biçimbirimleriyken, aralarına II. paradigmadaki eklerden biri gelmediğinde zaman kategorisini de taşıyabilmektedirler. *-(I/A)r* ve *-AcAk* biçimbirimleri de sırasıyla aorist-kipsel ve gelecek-kipsel olmak üzere iki kategoriye üzerlerinde taşırlar. *-mAll*, *-sA* ve *-A* biçimbirimleri ise tek işlevlidirler (kipsel).

(8) Erguvanlı-Taylan (1996)'nın Zaman, Görünüş ve Kip Paradigmaları

	I. Paradigma	II. Paradigma
Eylem + (çatı)	<i>-DI</i> (bitmiş)	<i>-(y)DI</i> (geçmiş)
	<i>-mIş</i> (bitmiş)	<i>-(y)mIş</i> (tanıtsal)
	<i>-yor</i> (bitmemiş)	
	<i>-AcAk</i> (gelecek-kipsel)	
	<i>-(A/I)r</i> (aorist-kipsel)	
	<i>-mAll</i> (gereklilik-kipsel)	
	<i>-A</i> (istek-kipsel)	
	<i>-sA</i> (koşul-kipsel)	

Uzun (1998) bu sava karşılık “sıfır eki” (zero morpheme) önerisini ortaya atmıştır. Bu yaklaşımda Uzun, bir ekin birden fazla kategoriye aktaramayacağını, çünkü ilgili kategorilerin dil dışı bilgiler, bağlam, dünya bilgisi, çıkarsama gibi durumların etkileşimlerine açık olabilecek nitelikte olduğunu öne sürmüştür. Uzun (1998), her bir

işlevsel kategorinin bir baş olduğunu ve kendi başına öbek yansıması gösteren ayrı kategoriler olduklarını ileri sürmektedir. Uzun, sıfır biçimbirimlerin Türkçede farklı zaman/kip/görünüş kategorilerini aktarabileceğini ileri sürmektedir (bkz 9).³

(9) Uzun (1998)'in Zaman, Görünüş ve Kip Paradigmaları

Görünüş	(Başkası Kipi)	1. Tür Konuşucu Kipi	2. Tür Konuşucu Kipi	Zaman
-DI [+isteme,-tanıtsal]	-AcAk, (A/I)r, -mAlI,- sA, -A [+isteme,-tanıtsal]	-AcAk, (A/I)r, -mAlI,- sA, -A [+isteme,-tanıtsal]	-mIş [-isteme,+tanıtsal]	-(y)DI [+geçmiş]
-yor [-bitme,+sürme]	-mIş [-isteme,+tanıtsal]	-mIş [-isteme,+tanıtsal]		-Ø [-geçmiş]
-Ø [-bitme,-sürme]	-Ø [-isteme,-tanıtsal]	-Ø [-isteme,-tanıtsal]		

Sezer (2001)'de Türkçede eylem gövdesinin türetimsel karmaşıklığıyla ilgili kimi düzeyleri barındırdığını, bu çerçevede de Zaman1, Zaman2 ve Zaman3 olarak adlandırdığı biçimlerin eylem öbeğine eklendiğini ileri sürmektedir. Sezer, Zaman1 biçiminin biçimsözdizimsel olarak basit bir biçim olduğunu, Zaman2 ve Zaman3'ün ise biçimsözdizimsel olarak karmaşık biçimler olduğunu ileri sürmektedir. Sezer, biçimbirimlerin Zaman1, Zaman2 ve Zaman3 dağılımlarını (10)'daki gibi göstermektedir.

³ Benzer biçimde Zakir (1999) ve Cingue (2001) de tek ek/tek işlev yaklaşımını benimseyen yazarlar arasındadır.

(10) Sezer (2001)'de Zaman Paradigmaları

a. Zaman1 Biçimleri

-DI kesinlik içeren tanık olunan geçmiş zaman (definite witnessed past); **-sE** isteğe bağlı şart kipi (subjunctive conditional); **-mİş** çıkarımsal/dolaylı geçmiş/geçmiş-dışı zaman (inferential past/present perfect); **-Iyor** süreğen (continuous); **-yEcEG** gelecek (future); **-Ir/-Er** geniş zaman (aorist); **-yE** (*opt/sub*)j; **-mEli** gereklilik (necessitative); **-mEkte** süreğen (continuous).

b. Zaman2 Biçimleri

i-DI/-(y)DI kesinlik içeren tanık olunan geçmiş zaman; **i-sE/-(y)sE** bildirme kipi (*indicative conditional*); **i-mİş/-(y)mİş** çıkarımsal.

c. Zaman3 Biçimleri

i-sE/-(y)sE bildirme kipi; **i-mİş /-(y)mİş** çıkarımsal.

Sezer'e göre türetimsel olarak karmaşık seviyeleri içerebilen eylem kökünü, bir dizi çekimsel ek ve kaynaşık (clitic) takip etmektedir. Eylem kökünden sonra devam eden bu biçimler hiyerarşik bir düzende Zaman1, Zaman2 ve Zaman3 olarak sınıflandırılmaktadır.

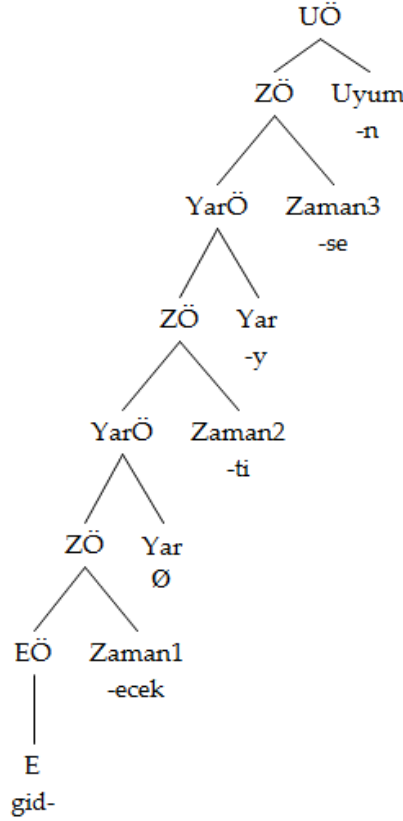
(11) Eylem kökü -Zaman1 -Zaman2 -Zaman3 -Uyum

gid -ecek -mis, -se -m

(Sezer, 2001)

Sezer Türkçede Zaman1, Zaman2 ve Zaman3 biçimbirimlerinin Zaman Öbeğinin (ZÖ) başında yer aldığını, bu biçimlerin eklendiği başların $\pm E(ylem)$, $\pm A(d)$, $\dot{I}(\şlevsel)$ özelliklerine sahip olduğu ve bu biçimlerin $[+E, -A, -\dot{I}]$ özellikli Eylem Öbeğine (EÖ)

ve [+E,-A, +İ] özellikli Yardımcı Eylem Öbeklerine (YarÖ =AuxP) eklenlendiğini ileri sürmektedir (bkz. Şekil 4). Türkçede zaman ve görünüş eklerinin hangi sırada eklenmesi gerektiğine özellik tabanlı bir açıklama getiren Sezer, Zaman1 biçiminin [+E,-A, -İ] özellikli başlarla, Zaman2 biçiminin ise [+E,-A, +İ] özellikli başlarla eşleşebildiğini belirtmektedir.

Şekil 4: Sezer (2001)'in İşlevsel Kategoriler Önerisi

Göksel ve Kerslake (2005), zaman biçimbirimlerinin sıralaması için dilbilgisel zamanı geçmiş ve geçmiş-dışı olarak ikiye ayırmaktadır. Şimdiki zaman ve gelecek zamanı ifade eden (-yor, -mAktA ve -(y)AcAK) biçimbirimleri, *ilgi zamanı* (relative tense) göstergeleridir. İlgili zamanı ifadesinden kast edilen, şimdiki zaman ve gelecek zamanın ifade edilmesinin, konuşma anından başka bir zaman dilimine gönderim yapan geçmiş

zaman koşacı *-(y)DI gibi*, başka bir zaman göstergesinin yoksunluğu ile mümkün olmasıdır (Göksel ve Kerslake, 2005;284). Cingue (2001)'de de *-yor* biçimbirimi bir şimdiki zaman biçimbirimi değil, sürerlilik içeren bir görünüş biçimbirimidir. *-DI*, ve *-mİş* biçimbirimleri ile geçmiş zaman koşacı olan *-(y)DI*, geçmiş zaman kategorisi içermektedir. Ancak *-DI* ve *-mİş* biçimbirimleri bitmişlik görünüşünde iken, *-(y)DI* koşacı adıl tümcelerde bitmemişlik içermektedir. *-(y)DI* koşacı, *-DI*, ve *-mİş*, biçimbirimleri ile yalnızca görünüş açısından değil, içerdiği dilbilgisel zaman değeri bakımından da farklıdır. *-(y)DI* bir eylemi zamansal olarak konuşma anının öncesine yerleştiren bir geçmiş zaman koşacıdır. *-mİş* biçimbirimi ise, bir geçmiş *ilgi zamanıdır*. Çünkü *-(y)DI* veya yardımcı eylem olan *ol-* ile birlikte kullanıldığında geçmişe gönderim yapabilmektedir (bkz. 12). *-mİş* biçimbirimi, gelecek zaman ile birlikte kullanıldığında da konuşma anından sonraki bir zaman dilimine gönderim yapabilmektedir (bkz. 13).

(12) Döndüğümde herkes yatmıştı

(13) Ben dönünceye kadar uyumuş olacaksın

(Göksel ve Kerslake 2005)

Göksel ve Kerslake (2005)'e göre, eylemcil yüklemelerde şimdiki zaman, sürerlilik görünüşü içeren *-yor* veya *-mAktA* biçimbirimleri yoluyla ve *-(y)DI* koşacının yokluğuyla ifade edilmektedir. Bununla birlikte *-yor* biçimbirimi, gelecek zamana gönderim yapan bir belirteçle birlikte kullanıldığında, şimdiki zaman gönderiminden uzaklaşıp, gelecek zamana gönderim yapabilmektedir (bkz. 14).

(14) Yarın yola çıkıyorum

Eylemcil ekler arasında gelecek zamana ilişkin en belirgin biçimbirim *-AcAk*’tır. Ancak bununla beraber, bu biçimbirimin de, *-mİş* gibi, bir geçmiş zaman koşacıyla birlikte kullanılması, gönderim zamanını tamamen değiştirebilmekte ve konuşma anından sonraki bir zamana odaklayabilmektedir.

Göksel ve Kerslake (2005)’e göre görünüş biçimbirimlerinin dağılımı ise bitmişlik ve bitmemişlik görünüşleri arasında ikiye ayrılmaktadır; *-DI* ve *-mİş* biçimbirimleri bitmişlik görünüşünü aktarırken, *-yor*, *-mAktA* ve *-(A/I)r* biçimbirimleri ve geçmiş zaman koşacı olan *-(y)DI* bitmemişlik görünüşünü (15) aktarmaktadır.

(15) Geçen hafta işteydim

Alanyazında görüldüğü gibi, Türkçede görünüş ve zaman kategorilerini gösteren biçimbirimlerin, birden çok işlevi üzerlerinde taşıyan portmanto biçimbirim görünümünde olduğunu öne süren savların (bkz. Erguvanlı-Taylan, 1996, Sezer, 2001, Göksel ve Kerslake 2005 ve diğerleri) yanı sıra, sıfır biçimbirim yoluyla her biçimbirimin tek bir kategoriye yansıttığını öne süren savlar (bkz. Uzun, 1998; Zakir, 1999; Cingue, 2001) öne sürülmüştür. Ayrıca söz konusu biçimbirimlerin sözdizimsel çözümlemelerde ayrı birer başta yer aldığı (bkz. Sezer, 2001) ya da biçimbilimsel olarak belirli bir düzenlilik sergilediği (bkz. Uzun, 1998) öne sürülmüştür.

2.2.4 Deneyde Yer Alan Zaman ve Görünüş Biçimbirimleri

Bu bölümde tezde incelediğimiz zaman ve görünüş biçimbiliminin genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Bu tezde dilbilgisiz afazili bireylerin *-DI*, *-yor*, *-yor+DI*, *-mİş+DI* ve *-AcAk* biçimbirimlerinin üretimi incelenmiştir. Metnin devamında bu biçimbirimler kısaca ele alınmıştır.

2.2.4.1 Geçmiş Zaman: *-DI*

-DI biçimbirimi eklendiği eyleme, o eylemin geçmiş zamanda gerçekleşmiş olduğunu ve bunun konuşucu tarafından bilindiği aktarımını katmakta ve *bilinen* geçmiş zaman olarak da adlandırılmaktadır. Yavaş (1980:8), *-DI* biçimbiriminin iki işlevi olduğunu, bunlardan birinin geçmiş zaman belirleyicisi, ikincisinin ise istek kipi (subjunctive mood) belirleyicisi olduğunu belirtmektedir. Erguvanlı-Taylan'a göre (1997) ise, *-DI* yalnızca zaman gösteren bir biçimbirim değil, aynı zamanda görünüşü ve kipi de aktarmaktadır ve *-(y)DI* biçimi yalnızca kipsel değil, zamansal bir kategoriye de sahiptir. Ayrıca, Smith (1991)'de, görünüş sınıflandırmasında bir *bakış açısı görünüşü* olan *-DI* biçimbiriminin *hal türüne* göre belirlendiğini gözlemlemiştir. Bu bakış açısına göre, *-DI* biçimi içeren tüm yapılar her zaman dilbilgisel zaman kategorisi içermemekte, bazen yalnızca görünüş özelliği göstermektedir:

(16) Bu evi çok beğendim

(Erguvanlı-Taylan, 1997)

(16)'daki tümcede görüldüğü üzere, konuşma anı ile *-DI* biçimbirimini içeren eylem zamanı çakışmakta, eylem zamanı, konuşma anının gerisinde kalmamaktadır.

Dolayısıyla bu gibi tümcelerde –*DI* biçimi bir zaman kategorisi olarak değil, görünüş kategorisi konumundadır. Görünüş özelliği açısından bitmişlik içerse de, eylem zamanı olarak, bu gibi bir tümcede geçmiş zaman yapısı yoktur.

(17) şimdi eve geldim

(17)’deki tümcede *gelme* eylemi konuşma anıyla örtüşmekte ve geçmiş zaman işlevinden uzaklaşmaktadır. –*DI* biçimbirimi Göksel ve Kerslake (2005)’te ise hem geçmiş zamanı, hem bitmişlik görünüşünü hem de olgusallık kipliğini aktarmaktadır.

2.2.4.2 Bitmemişlik Görünüşü: –*yor* ve –*yor+DI*

Uzun (1998), *Ali eve gidiyor* gibi tümcelerde yer alan –*yor* biçimbirimi için, birden fazla kategoriye aktardığını belirtmiştir. Bu biçimbirim hem zaman (şimdiki zaman), hem görünüş (bitmemişlik) hem de kip (bildirme) kategorisine sahiptir. Ancak bu durum yalın zamanlarda geçerlidir. Karmaşık yapılı birleşik zamanlarda –*yor* bu işlevini kaybetmekte ve sürme aktaran bir görünüş kategorisi haline gelmektedir:

(18) Ali dn eve gidiyordu

(18)’deki tümcede görüldüğü üzere, eylem üzerinde –*yor* ekimi yer almasına karşın, tümcede geçmiş zamana gönderim yapan *dn* belirteci yer alabilmektedir. Öyleyse –*yor* biçimi burada geçmiş-dışı zaman kategorisi işlevini kaybederek, yalnızca geçmiş zamanda gerçekleşen eylemin sürme durumunu aktaran bir görünüş kategorisi haline gelmiştir ve zaman kategorisini aktaran –(*y*)*DI* biçimbirimi olmaktadır. Bu çerçevede

bu iki biçimbirime ilişkin özellikler Uzun (1998)'de (19)'daki gibi betimlenmektedir. Diğer bir deyişle –yor, görünüş kategorisini gösterirken –(y)DI zaman kategorisine aittir.

- (19) –yor –(y)DI
 [-bitme] [+geçmiş]
 [+sürme]

Göksel ve Kerslake (2005)'e göre ise, –yor biçimbirimi bitmemişlik içeren görünüşün alt sınıflarındaki her iki (sürerlilik ve alışılâgelen) görünüşü de içermektedir (bkz. 20 ve 21). Bunun yanı sıra planlanmış gelecek zamanı da aktarmaktadır (bkz. 22).

- (20) Şu anda Ahmet futbol oynuyor (sürerlilik)
(21) Cumartesileri Ahmet futbol oynuyor (alışılâgelen)
(22) Yarın Paris'e gidiyoruz. (planlanmış gelecek)

(Göksel ve Kerslake (2005))

2.2.4.3 Bitmişlik Görünüşü: –mİş+DI ve –DI

Türkçede yalın biçimde görünen –mİş biçimbirimi tanıtsal bir kip kategorisidir ve konuşucunun tutumunu yansıtmaktadır. Zaman kategorisi işlevi üstlenmemektedir.

Uzun, (1998)'de, tek ek-tek işlev yaklaşımı çerçevesinde olduğu gibi, biçimbilimsel yönden karmaşık bir tümcede bulunan –mİş biçimbiriminin yalnızca kiplik içerdiğini ifade etmenin yanlış olacağına dikkati çekmektedir.

- (23) Ali geçen yıl Amerika'ya gitmişti.

Uzun (1998), (23)'teki tümcede olduğu gibi, *-mİş+DI* içeren yapılarda *-mİş* biçimbiriminin iki ayrı kategorisi olduğunu, hem tanıtsallık içeren kip, hem de tümcede bitmişlik sunan görünüşsel anlamı aktardığını ifade etmektedir.

Kornfilt (1997)'ye göre duyulan geçmiş zaman olan *-mİş* biçimbirimi, biçimbilimsel bir dizgede ilk sırada görüldüğü durumda, bir zaman belirleyicisi olmaktan çok, bitmişlik içeren bir görünüş kategorisi haline gelmektedir. Dolayısıyla (23)'teki gibi bir tümcede ilk sıradaki *-mİş* biçimbirimi görünüşü aktarmaktadır, *-DI* biçimbirimi ise bir zaman belirleyicisidir.

Gerçek bir geçmiş zaman belirleyicisi olan *-(y)DI* biçimbirimi, her zaman için -yalın ya da karmaşık- eklendiği tüm eylemlere bitmişlik görünüşü ve geçmiş zaman yapısı niteliği vermektedir.

Göksel ve Kerslake (2005)'e göre ise, *-mİş* biçimbirimi hem bir ilgi zamanı (relative tense), hem bir bitmişlik içeren görünüş, hem de tanıtsal kiplik kategorisidir. Eylem içinde diğer eklerle birlikte kullanılışı sırasında işlevleri değişiklik göstermektedir. (23)'teki gibi bir tümcede (*Ali geçen yıl Amerika'ya gitmişti*), *-mİş* biçimbirimi bir zaman yapısı değil, yalnızca bir bitmişlik görünüşüdür.

2.2.4.4 Gelecek Zaman: -AcAk

-AcAk biçimbirimi zaman gönderimini konuşma anından sonraki, gelecekteki herhangi bir noktaya bağlayan bir zaman ve kip kategorisidir. Aksan (1997) ve Korkmaz (2003)'te bu biçimbirim, burada tanımlanmayan birçok işleviyle birlikte, eylemin

konuşma anından sonraki bir zaman dilimi içinde gerçekleşeceğini içeren temel bir işleve sahip olduğu şeklinde tanımlanmaktadır.

Uzun (1998)'de gelecek zaman bildiren –AcAk biçiminin zaman ve kipi birlikte sunarken görünüşü bildirmediğinden bahsedilmektedir. Bu bakış açısına göre sürme ve bitme görünüşleri bu biçimbirimde aktarılmamaktadır. Cingue (2001)'de bu biçimbirim için hem bir gelecek zaman, hem de ileriye dönük bir görünüş olarak görüldüğü (24)-(26)'daki örneklerle belirginleştirmektedir.

(24) Dün gelecekti	(gelecek zaman)
(25) Dün gelecek oldu	(görünüş)
(26) Yağmur yağacak	(hem zaman hem görünüş)

Bu tezde –tartışmalı da olsa- bu biçimbirimlerin çok işlevli olduğu öngörülmektedir. Biçimsel açıdan basit olan tek biçimbirim içeren eylemlerde, ilgili biçimbirimin içerdiği tüm kategorileri ele almakta, iki biçimbirim içeren eylemlerde ise eklerin yan yana geliş koşullarına göre her bir biçimbirimin taşıdığı kategorilerin farklı olduğunu kabul etmekteyiz.

Söz gelimi –DI yapısı hem geçmiş zaman kategorisini, hem de bitmişlik içeren görünüş kategorisini içermektedir. Aynı zamanda da biçimbilimsel karmaşıklık açısından basit bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber –yor yapısı hem şimdiki zaman kategorisini, hem de bitmemişlik içeren görünüş kategorisini taşımaktadır, biçimbilimsel karmaşıklık açısından da basit bir yapı özelliği

taşımaktadır. $-AcAk$ yapısı ise gelecek zaman kategorisini ve bitmemişlik içeren görünüş kategorisini içermektedir. Biçimbilimsel karmaşıklık açısından ise yine diğerleri gibi, basit bir yapı özelliği **göstermektedir**. $-yor+DI$ yapısında ise, $-DI$ biçimbirimi geçmiş zaman kategorisini içerirken, $-yor$ biçimbirimi ise bitmemişlik içeren görünüş kategorisini içermektedir ve bu yapı biçimbilimsel karmaşıklık açısından karmaşık olarak ele alınmıştır. Son olarak $-mIş+DI$ yapısında, $-mIş$ biçimbirimi bitmişlik içeren görünüş kategorisini içerirken, geçmiş zaman kategorisini içeren yine $-DI$ biçimbirimidir ve biçimbilimsel açıdan karmaşık bir yapı olarak ele alınmıştır. Tezde kullandığımız yapıların özellikleri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo.1 Deneyde Kullanılan Yapıların Zaman / Görünüş Kategorilerine ve Biçimbilimsel Karmaşıklıklarına Göre Sınıflandırılması

Yapılar	Zaman	Görünüş	Biçimbilim
$-DI$	geçmiş	bitmiş	basit
$-yor$	geçmiş-dışı	bitmemiş	basit
$-AcAk$	geçmiş-dışı (gelecek)	bitmemiş	basit
$-mIş+DI$	geçmiş	bitmiş	karmaşık
$-yor+DI$	geçmiş	bitmiş	karmaşık

3. BÖLÜM

UYGULAMA

3.1 Yöntem

3.1.1 Katılımcılar

Çalışmada toplam 34 katılımcı yer almıştır. Bunların 17'si hasta grubunda yer alan dilbilgisiz afazili bireyler (14 erkek, 3 kadın, yaş ort.: 54.18, SS: 13.50, SH:3.37), 17'si kontrol grubunda yer alan beyin hasarlı olmayan bireylerdir (14 erkek, 3 kadın, yaş ort.: 54.25, SS: 13.20, SH:3.20). İki gruba ait katılımcıların yaş ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(16) = -.212$, $p = .835$]. Bu çalışmaya dâhil edilen hasta grubu katılımcılarına, Gülhane Afazi Testi (Tanrıdağ, 1993) ve Afazi Dil Değerlendirme Testi (ADD; Maviş ve Toğram, 2009) ile uzman bir konuşma terapisti tarafından akıcı olmayan tutuk afazi tanısı konmuştur. Kontrol grubu katılımcıları ise, hasta grubu ile yaş ve cinsiyet yönünden eşleştirilmiş olan ve herhangi bir nörolojik hastalık geçmişi olmayan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo.2 Dilbilgisiz Afazili Bireylerin Demografik ve Klinik Bilgileri

	Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Etiyoloji*	OÜGZ (Ay)	El Baskınlığı	Eğitim Seviyesi	Lezyon	Sağ Hemipleji	İşitsel Algı Skoru
H1	Z.Y.	E	65	İskemik Sol SVO	29	Sağ	Üniversite	Sol Temporal	Var	%100
H2	M.T.	E	58	İskemik Sol SVO	16	Sağ	İlkokul	Sol Pariyetal	Var	%100
H3	A.G.	E	74	İskemik Sol SVO	36	Sağ	Üniversite	Sol CKA	Var	%90
H4	M.K.	E	53	Hemorojik Sol SVO	12	Sağ	Lise	Sol OSA	Var	%100
H5	Y.K.	E	55	Hemorojik Sol SVO	29	Sağ	Üniversite	Sol OSA	Var	%90
H6	Ç.S.S.	E	72	Hemorojik Sol SVO	19	Sağ	Üniversite	Sol OSA	Yok	%95
H7	Ş.A.	K	44	Tan. Sol SVO	288	Sağ	Ortaokul	Tanımlanmamış	Var	%95
H8	H.Ö.	K	50	İskemik Sol SVO	15	Sağ	İlkokul	Tanımlanmamış	Var	%95
H9	Ş.S.	E	59	İskemik Sol SVO	6	Sağ	İlkokul	Tanımlanmamış	Var	%100
H10	H.K.	E	65	Hemorojik Sol SVO	5	Sağ	İlkokul	Sol Talamus	Var	%95
H11	M.T.	E	55	Tromboembolik Sol SVO	5	Sağ	İlkokul	Tanımlanmamış	Var	%85
H12	E.K.	E	38	Tan.Sol TBH	22	Sağ	Lise	Tanımlanmamış	Var	%95
H13	S.S.	E	47	Tan. Sol SVO	3	Sağ	Lise	Sol Temporal	Yok	%100
H14	M.A.	E	61	Hemorojik SVO	84	Sağ	İlkokul	Sol Pariyetal	Var	%100
H15	Y.D.	E	67	Tan. Sol TBH	480	Sağ	Lise	Sol Temporal	Var	%85
H16	D.T.	K	26	İskemik Sol SVO	6	Sağ	Lise	Sol OSA	Var	%90
H17	A.B.	E	32	Tan. Sol TBH	7	Sağ	Lise	Sol Pariyetal	Var	%90

* CKA: Common Karotis Arter, OÜGZ: Olay Üzerinden Geçen Zaman, OSA: Orta Serebral Arter, Tan: Tanımlanmamış, TBH: Travmatik Beyin Hasarı

Bu araştırmaya katılan dilbilgisiz afazili bireyler yalnızca basit içeriksel sözcükler üretebilen, akıcı olmayan konuşma biçimine sahip, işitsel algısı iyi durumda olan bireylerdir. Bu bireyler uzman konuşma terapisti tarafından orta şiddet afazili (mild aphasic) olarak tanımlanmış, üzerinden en az üç ay geçen sol serebrovasküler olay geçirmiş (H12, H15 ve H17 hariç) bireylerdir. Tablo 2’deki hasta grubu katılımcılara ait tüm demografik bilgiler, tedavi gördükleri merkezlerin klinik sorumlularından elde edilmiştir.

Tablo 3. Kontrol Grubu Katılımcılarının Demografik Bilgileri

	Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	El Baskınlığı
S1	M.S.	E	65	Sağ
S2	A.T.	E	58	Sağ
S3	C.K.	E	73	Sağ
S4	M.S.	E	53	Sağ
S5	H.İ.D.	E	55	Sağ
S6	A.Z.K.	E	72	Sağ
S7	D.Ö.	K	45	Sağ
S8	T.K.	K	50	Sağ
S9	H.A.G.	E	59	Sağ
S10	C.Y.	E	65	Sağ
S11	Ö.G.	E	55	Sağ
S12	E.A.	E	35	Sağ
S13	T.B.	E	48	Sağ
S14	M.A.C.	E	61	Sağ
S15	H.D.	E	67	Sağ
S16	İ.C.	K	29	Sağ
S17	C.Y.	E	32	Sağ

Kontrol grubu katılımcıları için, anadili Türkçe olan, geçmişinde herhangi bir nörolojik ya da dil/konuşma sorununun olmadığını beyan eden sağlıklı bireyler test edilmiştir. Beyin hasarlı olmayan katılımcılara ait yaş ve cinsiyet bilgileri Tablo.3’de verilmiştir.

Davranışsal Zaman-Görünüş-Kip Ölçeğinin katılımcılara uygulanmasına ilişkin izinler için öncelikle Ankara Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı alınmıştır (bkz. Ek 1). Ardından Hacettepe Üniversitesi Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Kliniği ve Ankara Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezinden veri toplama için resmi klinik izinleri alınmıştır.

Araştırma sonuçlarının güvenilir olması için çalışmada yer alan katılımcıların ölçütleri ile ilgili kesin sınırlılıklar gözetilmiştir ve testler yapılmadan önce bu sınırlılıkların ihlal edilmemesi için, hasta hikâyeleri ve çeşitli bilgiler ilgili birimlerden depolanmıştır. Hasta grubu katılımcıları ve onlarla eşleştirilen kontrol grubu için belirlenen katılımcı olma sınırlılıkları devamındaki gibidir.

- a. Tüm katılımcıların anadilinin Türkçe olması ve tek dilli olması,
- b. Hasta grubundaki katılımcıların serebrovasküler olay (SVO) veya travmatik beyin hasarı (TBH) sonrası sadece akıcı olmayan dilbilgisiz afazi (tutuk afazi) tanısı almış olması,
- c. Hasta grubundaki katılımcıların tek lezyona sahip olması ve SVO veya TBH üzerinden en az 3 ay geçmiş olması,
- d. Tüm katılımcıların sağ el kullanıcısı olması,
- e. Hiçbir katılımcının dilbilim eğitimi almamış olması,
- f. Tüm katılımcıların görme, işitme yetilerinin teste katılıma engel teşkil etmeyecek düzeyde olması
- g. Kontrol grubuna dahil olacak olan katılımcıların herhangi bir nörolojik olay geçirmemiş olması,

- h. Kontrol grubuna dahil olacak olan katılımcıların hasta katılımcı grubuyla yaş, eğitim seviyesi kriterleri açısından benzer niteliklere sahip olması.

3.1.2 Gereç

Dilbilgisiz afazili bireylerin dilbilgisel zaman, görünüş ve kiplik becerilerini ölçmek üzere tezin araştırma sorularına yönelik olarak, “*Zaman-Görünüş-Kip Ölçeği*” (ZGK-Ö) adını verdiğimiz resimli bir tümce tamamlama testi geliştirilmiştir (bkz. Ek 2). Bu test deseni için, Bastiaanse, Jonkers ve Thompson (2008) tarafından geliştirilmiş olan, daha sonra Türkçe sürümü, Yarbay Duman ve Bastiaanse (2008) tarafından gerçekleştirilen TART (*Test for Assessment of Reference of Time*) testinden esinlenilmiştir.

Testin hazırlanmasında, eylemler (n=17) ve nesnelerin (n=34) seçimi, eylemlerin anlamsal özelliklerine ve görselleştirilebilirlik özelliklerine göre seçilmiş ve 17 geçişli eylem, 34 nesne ile eşleştirilmiştir (bkz. Ek 3). Testte her bir eylem, hedef tümce ve kaynak tümcede iki farklı nesne ile kullanılmıştır. Bunun nedeni kaynak tümce ve hedef tümceyi zamansal ve anlamsal olarak birbirinden ayırmaktır. Diğer bir nedeni ise kaynak tümce ve hedef tümce arasında bir öncelik-sonralık ilişkisi kurmaktır. Böylelikle katılımcı, hedeflenen eylem biçimini üretmeye yönlendirilmiştir (bkz. 27 ve 28).

- (27) Kaynak tümce: *Biraz önce kadın **simidi** böldü*
Hedef tümce: *Biraz sonra kadın **ekmeği**... (bölecek)*
- (28) Kaynak tümce: *Daha önce adam **evi** boyamıştı*
Hedef tümce: *Şu anda adam **çiçeği**... (boyuyor)*

(27 ve 28)'de görüldüğü gibi, iki farklı nesne kullanılarak, hazırlayıcı uyaran olan kaynak tümce ile katılımcının yanıtlayacağı hedef tümce arasında, nesne ve eylem çekiminde zaman/görünüş farklılaşmaktadır (krş. Resim 1 ve 2).

Zaman ve görünüş üretimini test eden ölçekte yer alan tümcelerde uyum çekimi bakımından yalnızca üçüncü tekil kişi çekimi kullanılmıştır. Türkçede üçüncü tekil kişi çekimi diğer çekimlerin (birinci ve ikinci kişi) tersine, sıfır biçimbirim ile gerçekleşmektedir (Kornfilt, 1997). Bu test kapsamında kişi/sayı uyumu kategorisi test edilmediğinden ve eylem üzerindeki birinci ve ikinci kişi çekimleri fazladan bir işleme ortaya çıkaracağından, çalışmada üçüncü kişi eylem çekimi paradigması tercih edilmiştir.

Yazılı uyaranlar (tümceler) hazırlandıktan sonra görsel uyaranlar için, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dilbilim Bölümü Laboratuvarı'nda testte yer alacak görseller hazırlanmıştır. Testte yer alan her bir eylem sözlüksel görünüş (lexical aspect) özelliklerinden yararlanılarak üç farklı biçimde görselleştirilmiştir; bitmiş eylem, devam eden eylem ve gerçekleşecek olan eylem. Söz gelimi, *bölmek* eyleminin sözlüksel görünüş özelliğinden yararlanılarak —her iki nesneyle birden— üç farklı boyutta görselleştirilmiştir; “bölme işlemi yapmadan önce”, “bölme işlemi sırasında” ve “bölme işlemi bittiğinde”. Bunun nedeni, yazılı uyaranlarda yer alan zaman/görünüş özellikleriyle tümcelerin üzerinde yer alacak görsellerin tutarlılık göstermesinin istenmesidir. Seçilen tüm eylemler bu çerçevede hazırlanmıştır.

Ölçekte toplam 17 eylem ve 5 farklı yapı içeren temel sözcük dizilişinde (ÖNE) toplam 85 tümce kullanılmıştır. Bu tümcelerden 10 tanesi (2 eylem x 5 yapı) alıştırma

tümceleridir. Geri kalan 75 tümce (15 eylem x 5 yapı) ise deney tümcelerini oluşturmaktadır. Deney tümcelerinden 15'i bitmişlik içeren basit geçmiş zaman (-*DI*), 15'i bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman (-*mIş+DI*), 15'i bitmemişlik içeren geçmiş zaman (-*yor+DI*), 15'i bitmemişlik içeren şimdiki zaman (-*yor*) ve 15'i bitmemişlik içeren gelecek zaman (-*AcAk*) yapılarını test etmektedir (bkz. Tablo 4).

Her uyarının başında, çalışmada kullanılan zaman yapılarına uygun olarak görünüş özellikleri içeren zaman belirteçleri kullanılmıştır. Zaman belirteçleri ister söz ister söz öbeği şeklinde olsun, dildeki zamansal bilginin aktarımında önemli bir rol oynamakta, dilbilgisel zamana yön vermektedir. Bu yönüyle eylemi eksik olarak sunulan tümcenin, ilgili resimde geçen zaman/görünüş biçimiyle eşleşmesi ve desteklenmesine yardımcı olması amaçlanmıştır.

Bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra, testin A4 boyutundaki her bir sayfasında; üst kısımda örnek uyarın görevi gören kaynak tümce-fotoğraf çiftleri, alt kısımda ise hedef tümce-fotoğraf çifti yer alacak şekilde düzenlenmiştir. Testin sıralaması ise şu şekilde gerçekleşmiştir; test kapağının ardından testi anlatan bir tanım ve yönerge, sonraki 10 sayfada alıştırma tümceleri ve geri kalan kısımda deney tümceleri yer almıştır. Karşılaştırılacak zaman/görünüş yapılarını içeren deney tümceleri, katılımcılarda oluşabilecek öğrenme etkisini engellemek amacıyla karışık sırada dizilmiştir. Son aşamada tüm sayfalar 100 gr, parlak, A4 kâğıdına basılmış ve sert kapakla spiralletilmiştir.

Tablo 4. Test Koşul ve Tümceleri

Koşul	Kaynak Tümce	Hedef Tümce
Bitmişlik İçeren Basit Geçmiş Zaman (-DI)	Biraz sonra kadın simidi bölecek	Biraz önce kadın ekmeği... (böldü)
Bitmişlik İçeren Karmaşık Geçmiş Zaman (-mİş+DI)	Biraz önce kadın simidi bölüyordu	Daha önce kadın ekmeği... (bölmüştü)
Bitmemişlik İçeren Geçmiş Zaman (-yor+DI)	Şimdi kadın simidi böldü.	Biraz önce kadın ekmeği... (bölüyordu)
Bitmemişlik İçeren Şimdiki Zaman (-yor)	Daha önce kadın simidi bölmüştü	Şu anda kadın ekmeği... (bölüyor)
Bitmemişlik İçeren Gelecek Zaman (-AcAk)	Biraz önce kadın simidi böldü	Biraz sonra kadın ekmeği... (bölecek)

Biraz önce kadın simidi böldü

Daha önce adam evi boyamıştı

Biraz sonra kadın ekmeği ...

Şu anda adam çiçeği ...

Resim 1 ve 2. Zaman-Görünüş-Kip Ölçeği

3.1.3 Prosedür

Davranışsal test uygulanacak her bir katılımcı konuşma terapistinin de eşlik ettiği sessiz bir odaya getirilmiştir. Testi yapan kişi ve katılımcı karşılıklı oturarak, test kitapçığı katılımcının önüne yerleştirilmiştir. Teste başlamadan önce katılımcıya testin içeriği anlatılmış, testte yer alan alıştırma tümceleriyle testi anlayabilmesi için alıştırma yapılmıştır (bkz. Ek 4). Alıştırma tümcelerinde katılımcıların hata yapması durumunda yanıtı düzeltilmiş ve nedeni açıklanmıştır. Katılımcı teste hazır olduğunda deney tümceleri ile teste devam edilmiştir (bkz. Ek 4). Test sırasında teste ilişkin tüm yönergeler işitsel olarak katılımcılara sunulmuştur. Testin yönergesi aşağıdaki gibidir:

“Şimdi sana her sayfada ikişer resim göstereceğim. Bunlara dikkatlice bakmanı isteyeceğim. Her iki resmin altında ise birer cümle göreceksin. Sonra ilk resmin cümlesini ben okuyacağım. İkinci resmin cümlesini okumaya başladığımda cümlenin sonunu eksik bırakacağım. Çünkü o resmin eylemi/fiili eksik. Beni dikkatlice dinle ve ben durduğumda cümleyi resme uygun bir eylemle/fiille sen tamamla.”

Test bu yönerge doğrultusunda yapılmış ve katılımcının isteği doğrultusunda tümceler ya da yönerge tekrar okunmuştur. Test iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Test sırasında katılımcıların yanıtları, sonradan analiz edilmek üzere önceden hazırlanan skor formuna yazılmıştır (bkz. Ek 5). Katılımcının birden fazla yanıt verdiği durumlarda verilen en son yanıt veri analizinde kullanılmıştır.

3.1.4 Değerlendirme

ZGK-Ö skor formlarından hesaplanan veriler, nicel analiz ve yanlış çözümlemesi olarak iki biçimde değerlendirilmiştir. Nicel değerlendirme, katılımcıların verdiği toplam doğru ve yanlış sayıları doğrultusunda, skor formlarındaki her koşula ilişkin toplam doğru ve yanlış sayıları hesaplanarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede hedef yanıt dışındaki eylem çekimini içeren tüm yanıtlar yanlış sayılmış, yalnızca hedeflenen eylem biçimi ile verilen yanıt doğru olarak hesaplanmıştır. İkinci analiz olan yanlış çözümlemesinde ise, zaman göndergesi yanlışlarına odaklanılmıştır. Bu analiz için katılımcının bir koşula kaç değişik biçimde yanıt verdiği tek tek hesaplanmış ve zaman göndergesi yanlışları olanlar ayıklanmıştır. Doğruluk ve yanlış türü olarak iki türlü değerlendirilen örnek bir yanıt Tablo 5'te verilmiştir. Katılımcının eylem çekimi dışında yaptığı başka tür yanlışlar, söz gelimi, eylemi unutmaması *-yırttı* yerine *böldü-* ile yanıt vermesi veya ekleme yapması veya hedef yanıtı *böldü* olan tümceyi *eliyle böldü* biçiminde tamamlaması gibi çeşitli hedef dışı yanıtlar değerlendirmede göz ardı edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcı Yanıtlarının Değerlendirilmesi

Hedef Yanıt	Katılımcının Yanıtı	Nicel Analiz (Doğruluk)	Zaman Göndergesi (Yanlış türü)
<i>içmişti</i>	<i>içmişti</i>	Doğru	Doğru
<i>içmişti</i>	<i>içti</i>	Yanlış	Doğru
<i>içmişti</i>	<i>içiyor</i>	Yanlış	Yanlış

3.2 Bulgular

3.2.1 Nicel Analiz

Çalışma verilerinin doğruluk (accuracy) çözümlemesinde, gözlem sayısı az olduğundan parametrik olmayan (non-parametric) istatistik yöntemleri kullanılmıştır (*Wilcoxon, Man-Whitney, Friedman*). Kontrol grubunda yer alan sağlıklı bireyler, dilbilgisiz afazili bireylere oranla tüm zaman yapılarında yüksek başarımlar sergilemiştir. Hasta grubu ve kontrol grubunun tüm zaman yapılarındaki başarımları Tablo 6’da verilmiştir. Ayrıca her bir katılımcıya ait toplam doğru ve yanlış değerleri Ek 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Hasta-Kontrol Grubu Tanımlayıcılar

Yapılar	Kontrol Grubu*			Deney Grubu*		
	<i>Ortalama</i>	<i>SS</i>	<i>SH</i>	<i>Ortalama</i>	<i>SS</i>	<i>SH</i>
–DI	14.20 (94.9)	6.02	1.46	6.35 (42.0)	2.01	.48
–mİş+DI	11.70 (78.4)	3.17	.76	2.05 (13.3)	5.06	1.22
–yor+DI	15.00 (100)	3.39	.82	2.17 (14.0)	.00	.00
–yor	15.00 (100)	1.65	.40	14.00 (93.0)	.00	.00
–AcAk	15.00 (100)	2.47	.60	13.40 (91.3)	.00	.00

*Ayrac içinde toplam doğru yanıt yüzdeleri verilmiştir. SS=Standart Sapma, SH=Standart Hata

Tablo 6’da görüldüğü üzere, dilbilgisiz afazili katılımcıların geçmiş zaman yapılarına ilişkin başarımları, şimdiki zaman ve gelecek zaman yapılarına kıyasla oldukça düşüktür. Söz gelimi dilbilgisiz konuşucuların bitmişlik içeren basit geçmiş zaman yapısı –DI (6.35), bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman yapısı –mİş+DI (2.05) ve bitmemişlik içeren geçmiş zaman yapısı –yor+DI (2.17) üretimine ilişkin

başarımları, bitmemişlik içeren şimdiki zaman yapısı *-yor* (14.0) ve bitmemişlik içeren gelecek zaman yapısının *-AcAk* (13.4) üretimine kıyasla oldukça düşük görünmektedir. Hasta grubundaki katılımcıların geçmiş zaman yapılarına ilişkin başarımları birbirine yakın değerlerde görünmektedir. Bununla beraber bitmemişlik görünüşündeki şimdiki zaman yapısı *-yor* (14.0) ve bitmemişlik içeren gelecek zaman yapısı *-AcAk'a* (13.04) ilişkin başarımları da birbirine yakın bir görünüm sergilemektedir.

Tablo 6'ya göre dilbilgisiz afazili katılımcıların başarımları sağlıklı bireylerden oluşan kontrol grubuyla karşılaştırıldığında ise, bu kez tüm koşullarda oldukça düşük başarımlar sergiledikleri görülmektedir. Tablo 6'da genel olarak, hasta grubu katılımcılarının kontrol grubuna kıyasla düşük başarımlar gösterdiği, grup içinde ise geçmiş zaman yapılarında, geçmiş-dışı yapılarla kıyasla düşük başarımlar sergilediği görülmektedir. Kontrol grubu katılımcıları ise tüm koşullarda yüksek başarımlar sergilemektedir.

Hasta grubu ve kontrol grubundaki katılımcıların başarımlarına ilişkin dağılımların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak üzere *Man-Whitney U* testi kullanılmıştır. Tablo 7'de görüldüğü üzere, hasta grubu ve kontrol grubu katılımcılarının tüm koşullara ilişkin başarımları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 7. Hasta-Kontrol Grubu Test Başarımı Karşılaştırması

	<i>-DI</i>	<i>-mİş+DI</i>	<i>-yor+DI</i>	<i>-yor</i>	<i>-AcAk</i>
Man-Whitney-U	38.000	30.000	0.000	85.000	85.000
Z	-3.882	-4.049	-5.400	-2.902	-2.902
p	.000	.000	.000	.041	.041

Grup içi değerlendirmede, hasta grubundaki katılımcıların tüm koşullar için alınan tekrarlı ölçümleri arasında fark olup olmadığını istatistiksel yönden değerlendirmek üzere *Friedman* testinden yararlanılmıştır. Bu değerlendirmede hasta grubu içinde, tüm zaman yapılarının başarımları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır: $\chi^2(4)=49.093$, $p=.000$.

Hasta grubu katılımcılarının grup içi başarımlarında, tüm koşullar arasında anlamlı farklılık bulunması nedeniyle, farklılığı yaratan koşulların saptanması için *Wilcoxon* test istatistiği ile koşulların tümü birden birbiriyle karşılaştırılmıştır. Testte yer alan beş koşul ikişerli çiftler halinde değerlendirilmiştir, Toplam 10 koşul çifti karşılaştırıldıktan sonra Bonferroni düzeltmesi uygulanmış ve anlamlı farkları bulunan her bir koşul belirlenmiştir (bkz.Tablo 8). Bonferroni düzeltmesiyle tüm koşulların P değerleri $\alpha=0.05/10=0,005$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Koşulların Grup İçi İkişerli Karşılaştırması

Yapılar	Z	p
-yor × -DI	-3243	.001*
-AcAk × -DI	-3082	.002*
-AcAk × -yor	-.658	.511
-yor+DI × -mİş+DI	-.297	.767
-yor × -mİş+DI	-3632	.000*
-DI × -mİş+DI	-1969	.049
-AcAk × -mİş+DI	-3636	.000*
-yor × -yor+DI	-3635	.000*
-DI × -yor+DI	-2220	.026
-AcAk × -yor+DI	-3535	.000*

*Bonferroni düzetmesiyle tüm koşulların P değerleri, $\alpha=0,05/10:0,005$ ile karşılaştırılmıştır.

Geçmiş Zaman Yapıları Karşılaştırması

Tablo 8’de görüldüğü üzere dilbilgisiz afazili bireylerin, bitmişlik içeren basit geçmiş zaman (-DI) ve bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman (-mİş+DI) yapılarına ilişkin başarımları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($z= -1.969, p=.049$). Aynı şekilde bitmişlik içeren basit geçmiş zaman (-DI) ile bitmemişlik içeren geçmiş zaman (-yor+DI) yapılarına ilişkin başarımlar arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($z=-2.220, p=.026$). Bitmemişlik içeren geçmiş zaman (-yor+DI) yapısı ile bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman (-mİş+DI) yapılarına ilişkin başarımlar arasında da istatistiksel bir farklılık saptanmamıştır ($z= -.297, p= .767$). Sonuç olarak dilbilgisiz afazili bireylerin karşılaştırılan geçmiş zaman yapılarına ilişkin başarımları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Geçmiş-dışı Zaman Yapıları Karşılaştırması

Tablo 8’de görüldüğü üzere dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinde, bitmemişlik içeren şimdiki zaman (-yor) ve bitmemişlik içeren gelecek zaman (-AcAk) yapılarına ilişkin başarımları arasındaki fark istatistiksel yönden anlamlı değildir ($z = -.658$, $p = .511$).

Görünüş Yapılarının Karşılaştırması

Çalışmada yer alan bitmemişlik görünüşü içeren zaman yapıları ile bitmişlik görünüşü içeren zaman yapıları arasındaki farkın karşılaştırılması için zaman yapıları sabit ve görünüş yapıları farklı olan yapılar birbiriyle karşılaştırılmıştır. Tablo 8’de görüldüğü üzere, bitmemişlik içeren geçmiş zaman (-yor+DI) ile bitmişlik içeren geçmiş zaman yapıları (-DI, -mİş+DI) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Görünüş yapıları karşılaştırılırken bir taraf geçmiş, diğer taraf geçmiş-dışı zaman gönderim yaptığında ise anlamlı bir başarımlar farklılığı görülmektedir ($-DI \times -yor+DI$ için: $z = -2.220$, $p = .026$ ve $-yor+DI \times -mİş+DI$ için: $z = -.297$, $p = .767$).

Farklı Zaman Yapıları ve Biçimbilimsel Yönden Basit ve Karmaşık Yapıların Karşılaştırması

Öncelikle biçimsel açıdan basit yapılar kendi içinde karşılaştırılmıştır (-yor, -DI ve -AcAk). Tablo 8’de görüldüğü üzere, biçimsel açıdan basit olan -yor yapısı ile biçimsel açıdan yine basit olan -DI yapısının başarımları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($z = -3.243$, $p = .001$). Biçimsel açıdan basit yapıdaki -DI biçimi ile biçimsel açıdan basit olan -AcAk biçiminin başarımları arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur ($z = -3.082$,

$p=.002$). Buna karşın, biçimsel açıdan basit olan *-yor* yapısı ile biçimsel açıdan basit olan *-AcAk* biçiminin başarımları arasındaki fark anlamlı değildir ($z= -.658, p=.511$).

Biçimbilimsel yönden karmaşık yapılar (*-mİş+DI, -yor+DI*) ile basit yapılar (*-yor, -DI*) da birbiriyle karşılaştırılmıştır. Tablo 8’de görüldüğü üzere, biçimsel açıdan basit olan *-yor* yapısı ile bu yapının karmaşık biçimi olan *-yor+DI* yapısının başarımları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-3.635, p=.000$). Biçimsel açıdan basit olan *-yor* yapısı ile biçimsel açıdan karmaşık olan *-mİş+DI* yapısının başarımları arasındaki fark da anlamlıdır ($z=-3.632, p=.000$).

Buna karşın biçimsel açıdan basit yapıdaki *-DI* biçimi ile bu yapının karmaşık biçimi olan *-mİş+DI* yapısının başarımları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($z=-1.969, p=.049$). Aynı şekilde biçimsel açıdan basit yapıdaki *-DI* biçimi ile biçimsel açıdan karmaşık olan *-yor+DI* yapılarının başarımları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($z=-2.220, p=.026$).

3.2.2 Yanlış Çözümlemesi

Yanlış çözümlemesi için hasta grubundaki katılımcıların yanlış yanıtları temel alınarak, katılımcıların bir koşula kaç değişik biçimde yanıt verdiği hesaplanmış ve içlerinden zaman göndergesi hatası olanlar belirlenmiştir.

Tablo.9 Hasta Grubu Katılımcıları Zaman Göndergesi Yanlışları

	Hedef	+geçmiş				-geçmiş		Zaman göndergesi	
		-DI	-mİş	-yor+DI	-mİş+DI	-yor	-AcAk	uyumsuz	uyumlu
+geçmiş	-DI	–	115	–	25	–	7*	4,76	95,24
	-mİş+DI	100	118	–	–	–	2*	0,91	99,09
	-yor+DI	33	17	–	7	139*	22*	73,85	26,15
-geçmiş	-yor	2*	6*	–	–	–	9	47,06	52,94
	-AcAk	14*	4*	4*	–	4	–	84,62	15,38

Asteriks (*) imi ile işaretlenenler uyumsuz zaman göndergesi yanıtlarını, asteriks imi taşımayanlar uyumlu zaman göndergelerini göstermektedir.

Tablo 9’da görüldüğü üzere dilbilgisiz afazili bireylerin üretimindeki zaman göndergesi yanışları en çok geçmiş zaman yapılarında gözlenmektedir. Şimdiki zaman ve gelecek zaman yapılarında ise zaman göndergesi yanışları, geçmiş zaman yapılarına göre çok daha azdır. Tablo 9’da dikkati çeken bir diğerk durum ise katılımcıların, geçmişe gönderimi olan tüm yapılarda tümceleri, hedef eylem biçimleri yerine –mİş biçimi ile tamamlamış olmalarıdır. Deney grubunda yer alan katılımcılar, geçmiş zamana gönderimi olan tüm yapılarda, kesinlik derecesi en yüksek olan –DI biçimbirimini üretmekten kaçınmış, diğerk katılımcılardan daha çok –mİş biçimbirimini içeren eylemleri üretmeye yönelmiştir. Hasta grubu içinde, zaman göndergesi yanışları gözleendiğinde, dikkati çeken bir diğerk bulgu ise, -yor+DI yapısında yapılan zaman gönderimi sorunudur. Katılımcılar yine içerdığı kesinlik nedeniyle anlambilimsel yönden karmaşık olan –DI biçimbirimini üretmekten kaçınmış, bu yapıyı içeren tümcelerin başında geçmişe gönderimi olan bir zaman belirteci (biraz önce) duymalarına karşın, çoğunlukla şimdiki zamana gönderimi olan –yor biçimbirimini üretmişlerdir. Daha genel bir ifadeyle, geçmiş zamana gönderimi

olan yanıtları üretmek yerine, geçmiş-dışı zamana gönderimi olan bir yapıyı üretmeye yönelmektedirler.

Ancak geçmiş zaman yapılarına ilişkin başarımlar genel olarak sorunlu olmakta, kesinlik derecesi daha az olan biçimbirimlerinin kullanılmasına ilişkin bir eğilim görülmektedir.

3.2.3 Bireysel Çözümleme

Bastiaanse (2008) çalışmasında yer alan 10 dilbilgisiz afazili bireyden 5'inin *özel zaman göndergesi hasarı* (specific time reference problem) olduğundan bahsedilmiştir. Benzer şekilde Yarbay Duman (2009)'da, çalışmada yer alan 7 dilbilgisiz afazili bireyden 3'nün özel zaman göndergesi sorunu olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada genel olarak bir zaman göndergesi hasarından bahsetmek güçtür çünkü geçmiş zaman yapılarını üretmede sorun yaşayan hasta grubu katılımcıları, şimdiki zaman ve gelecek zaman yapılarında yüksek başarımlar sergilemiştir. Buradan yola çıkarak genel bir zaman hasarından değil ancak, özel geçmiş zaman göndergesi hasarından söz etmek olanaklıdır.

Katılımcıların tüm geçmiş zaman yapılarına verdiği yanıtlar bireysel olarak incelendiğinde kimi katılımcıların grup içinde daha düşük başarımlar gösterdiği görülmektedir (bkz. Ek 6). Deney grubunda yer alan 17 katılımcıdan 11'inin (H3, H4, H6, H7, H8, H9, H10, H11, H12, H14 ve H15) basit geçmiş zaman –*DI* biçimbiriminin üretilmesinde, şimdiki zaman –*yor* biçimbiriminin üretilmesine göre daha sorunlu olduğu görülmektedir. (H3; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$ H4; $\chi^2 = 27,2$ $p < 0.05$, H6; $\chi^2 = 9.6$ $p <$

0.05, H7; $\chi^2 = 17.3$ $p < 0.05$, H8; $\chi^2 = 13.8$ $p < 0.05$, H9; $\chi^2 = 22.9$ $p < 0.05$, H9; $\chi^2 = 18$ $p < 0.05$, H10; $\chi^2 = 25.2$ $p < 0.05$, H11; $\chi^2 = 26.3$ $p < 0.05$, H12; $\chi^2 = 17.3$ $p < 0.05$, H14; $\chi^2 = 19.3$ $p < 0.05$, H15; $\chi^2 = 22.9$ $p < 0.05$). Aynı şekilde söz konusu 11 katılımcının $-DI$ biçimini üretmede, $-AcAk$ biçimine göre de daha çok sorun yaşadığı görülmüştür (H3; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$, H4; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$, H6; $\chi^2 = 12,4$ $p < 0.05$, H7; $\chi^2 = 21,2$ $p < 0.05$, H8; $\chi^2 = 13.8$ $p < 0.05$, H9; $\chi^2 = 22.9$ $p < 0.05$, H9; $\chi^2 = 18$ $p < 0.05$, H10; $\chi^2 = 25.2$ $p < 0.05$, H11; $\chi^2 = 26.3$ $p < 0.05$, H12; $\chi^2 = 17.3$ $p < 0.05$, H14; $\chi^2 = 21.2$ $p < 0.05$, H15; $\chi^2 = 18.9$ $p < 0.05$).

H2, H7 ve H11 dışındaki tüm katılımcıların üretimlerinde ise $-yor+DI$ yapısıyla $-yor$ yapısı arasında, belirgin bir başarımlık farkı görülmüştür (H1; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$, H3; $\chi^2 = 26.3$ $p < 0.05$, H4; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$, H5; $\chi^2 = 12,4$ $p < 0.05$, H6; $\chi^2 = 13.8$ $p < 0.05$, H8; $\chi^2 = 22.9$ $p < 0.05$, H9; $\chi^2 = 25.2$ $p < 0.05$, H10; $\chi^2 = 17.3$ $p < 0.05$, H12; $\chi^2 = 21.2$ $p < 0.05$, H13; $\chi^2 = 18.9$ $p < 0.05$, H14; $\chi^2 = 25.2$ $p < 0.05$, H15; $\chi^2 = 17.3$ $p < 0.05$, H16; $\chi^2 = 30$ $p < 0.05$, H17; $\chi^2 = 26.3$ $p < 0.05$). Buna ilişkin olarak, söz konusu katılımcılarda seçici zaman göndergesi sorunu olduğu görülmektedir.

Bu katılımcıların üretimlerinde $-yor+DI$ ve $-mİş+DI$ yapılarını içeren eylem biçimlerinin üretilmesine ilişkin herhangi bir başarımlık farklılığı görülmemiştir. Bir diğer deyişle, geçmiş zaman gönderiminde daha sorunlu olan katılımcılar için $-yor+DI$ ve $-mİş+DI$ yapılarını üretmek, $-DI$ yapısı kadar sorunludur. Dolayısıyla, $-DI$ ve $-mİş+DI$ ya da $-DI$ ve $-yor+DI$ yapılarının üretilmesinde başarımlık farklılığı yoktur. Tüm geçmiş zaman yapıları, seçici zaman göndergesi sorunu olan katılımcılar için ve diğer tüm katılımcılar için de eşit derecede sorunludur.

Söz konusu 11 dilbilgisiz konuşucunun demografik görünümü göz önüne alındığında (bkz. Tablo 2), bu bireylerin etiyolojik kriterleri bakımından birbirinden farklı olduğunu görmekteyiz. Seçici zaman göndergesi sorunu olduğunu öngördüğümüz bu 11 katılımcının kiminde SVO, kiminde ise TBH hikâyesi olduğundan, bu farklılığın katılımcıların çekimli eylem üretimine etkisi olmadığını öngörmekteyiz.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Tezin bu bölümünde, dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinden elde edilen bulgular, önce araştırma soruları çerçevesinde değerlendirilecek sonra da alanyazındaki varsayımlar temel alınarak yorumlanacaktır.

Araştırmadaki en belirgin sonuçlardan biri, Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinde, dilbilgisel zaman çekiminin sorunlu olduğu, ancak zaman yapılarının eşit derecede bozulmadığıdır. Bu çalışmada yer alan dilbilgisiz afazili bireyler için sorunlu olan, açık bir şekilde geçmişe gönderim yapan bir eylemi üretmektir. Yarbay Duman (2009)'da, dilbilgisizliğin genel olarak bir zaman sorunu değil, bir zaman göndergesi sorunu olduğunu, ancak zaman göndergesi içinde de en çok geçmiş zaman göndergesi sorunu olduğunu belirtmiştir. Bu açıklama bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Dilbilgisiz konuşucuların üretimlerinde, eylem çekimi yoluyla geçmiş zamana gönderim yapmak, biçimsel ve görünüş özellikleri ne kadar farklı olursa olsun her şekilde sorunlu olmaktadır.

4.1 Araştırma Sorularına Yanıtlar

İlk araştırma sorusu Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel olarak basit zaman çekimlerini üretimleri üzerineydi:

Araştırma Sorusu 1: Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin eylem çekimi üretimlerinde, basit zaman çekimlerinde (-DI, -yor, -AcAk) zaman göndergesine ilişkin

başarımları nasıl bir görünüm sergilemektedir? Biçimbilimsel açıdan basit yapıdaki söz konusu zaman yapıları kendi içinde bir hiyerarşi sergilemekte midir?

Dilbilgisiz afazili bireylerin basit zaman yapısındaki başarımları hiyerarşik bir yapılanma sergilemektedir. Dilbilgisiz afazili bireyler, şimdiki zaman (-yor) ve gelecek zaman yapılarında (-AcAk), basit geçmiş zaman yapısına (-DI) göre daha iyi bir başarımlar sergilemiştir. Bu bulgular Yarbay Duman, (2009, 2011), Bastiaanse (2011, 2013), Martinez-Ferreiro, Bastiaanse (2013), Anjarningsih (2012), Abuom ve Diğ. (2012), Faroqi-Shah ve Dickey (2009), Faroqi-Shah ve Thompson (2007), Simonsen ve Lind (2002) ve Dragoy ve Bastiaanse (2013) çalışmalarından elde edilen bulgular ile örtüşmektedir.

Türkçe eylem biçimbilgisinde eylem üzerinde çekimlenen zaman ve görünüş kategorilerini basit yapılarda birbirinden ayırmak olanaklı olmadığından, çalışmada görünüşleri farklı ancak zaman yapıları sabit olan iki karmaşık yapı kullanılmıştır: *mIş+DI* ve *-yor+DI*. İkinci araştırma sorusunda bu iki farklı görünüş birbiriyle karşılaştırılmış, görünüş kategorisi içinde seçici bir bozulmanın olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma Sorusu 2: Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel olarak karmaşık eylem çekimi üretimlerinde, bitmişlik görünüşü içeren *-mIş+DI* yapısı ile sürerlik görünüşü içeren *-yor+DI* yapısına ilişkin başarımları nasıl bir görünüm sergilemektedir? Biçimbilimsel açıdan karmaşık yapıdaki söz konusu zaman yapıları kendi içinde bir hiyerarşi sergilemekte midir?

Çalışmanın bulgularında bitmişlik görünüşü içeren *-yor+DI* ve bitmişlik görünüşü içeren *-miş+DI* yapıları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bir diğer deyişle, bu yapılar dilbilgisiz afazili bireyler için eşit derece zordur. Bu iki karmaşık yapı, görünüşleri farklı olsa da geçmiş zamana gönderim yapmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada bitmemişlik içeren geçmiş zaman yapısının da, bitmişlik içeren geçmiş zaman yapısı kadar zor olacağı öngörülmüştür. Avrutin, (2006)'da aynı şekilde, geçmişe gönderimi olan bir zaman yapısının, bitmemişlik içeren bir yardımcı eylem içerdiği durumlarda bile yine hasarlı olacağını (*He has been writing a letter*) öngörülmüştür. Bu araştırmada da geçmiş zamana gönderim yapan *-yor+DI* yapısının içerdiği bitmemişlik görünüşü, dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerine kolaylık sağlamamıştır ve bitmişlik içeren karmaşık geçmiş zaman yapısı kadar zor olmaktadır. Özetle, geçmiş zamanla ilgili zorluk görünüş özelliğinin önüne geçmektedir. Bu bulgu Stavrakaki ve Kouvava (2003), Nanousi ve diğ. (2006) çalışmalarının bulgularıyla örtüşmemektedir. Söz konusu bu çalışmalarda bitmemişlik içeren geçmiş zaman yapısı, bitmişlik içeren geçmiş zaman yapısından daha zor üretilmektedir.

Türkçede dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinde karmaşık yapılar ile basit yapıları karşılaştıran herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak benzer olarak karmaşık dilbilimsel biçimlerin temel görünümdeki biçimlere oranla zor olduğu ve daha çok işleme gerektiği açıktır. Söz gelimi, dilbilgisiz konuşucuların basit dilbilgisel tümce üretmede başarılı olduğu; temel sözcük dizilimi olan tümcelerin, karışık sözcük dizilimi olan tümcelerden daha kolay olduğu kanıtlanmıştır (Aydın, 2007; Yarbay Duman ve Bastiaanse, 2009). Benzer olarak durumla (case) ilgili olarak da

Yarbay Duman ve diğ., 2011) çalışmasında, temel durum dışında görünen durum biçimbirimlerinin, dilbilgisiz konuşucular için zor olduğu ortaya konmuştur.

Üçüncü araştırma sorusunda, Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin biçimbilimsel olarak karmaşık eylem çekimi üretimleriyle, basit eylem çekimi üretimlerine ilişkin başarımları nasıl bir görünüm sergilediği üzerinedir ve bu soruya ilişkin üç alt soru sorulmuştur:

Araştırma Sorusu 3a: *-DI* yapısı ile *yor+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 3b: *-DI* yapısı ile *-mİş+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 3c. *-yor* yapısı ile *-yor+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

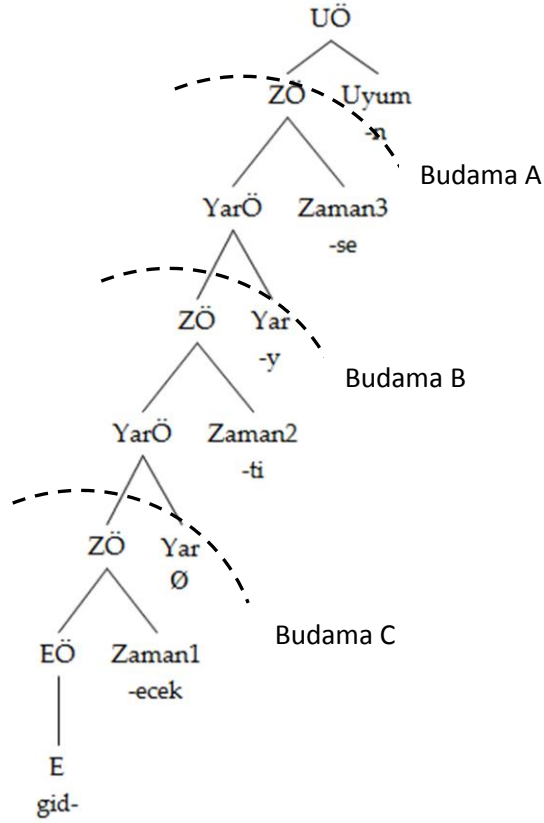
Dilbilgisiz afazili bireylerin eylem üretimlerinden elde edilen bulgular, basit eylem biçimleri ile karmaşık eylem biçimlerinin ne eşit derecede, ne de hiyerarşik bir yapılanma içinde hasarlı olduğunu göstermiştir. Geçmiş zaman gönderimi olan zaman yapıları, ister basit ister karmaşık yapıda olsun eşit derecede sorunludur. Dolayısıyla *-DI* ile *-yor+DI* ya da *-DI* ile *-mİş+DI* yapılarında biçimbilimsel olarak karmaşık olanın, biçimbilimsel açıdan basit olan yapıdan daha zor olduğu söylenemez. Ancak bu durumun temel kaynağı bu üç yapının da geçmiş zaman gönderimi içermesidir ve bu yüzden eşit derecede zor olmasıdır. Buradan yola çıkarak geçmiş zaman yapısının biçimsel karmaşıklığın da önüne geçtiği varsayılmaktadır.

Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin eylem çekimi üretimlerinde, *-yor* yapısı ile *yor+DI* yapısı arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ancak diğer araştırma sorularında varılan sonuçlar çerçevesinde, bu iki yapıda biçimbilimsel karmaşıklığın etkili olduğunu söylemek güçtür. Bir diğer deyişle, *-yor* yapısı biçimbilimsel açıdan basit olduğu için daha iyi durumda ve *-yor+DI* yapısı biçimbilimsel açıdan karmaşık olduğu için zor olmamaktadır. Burada yine biçimsel niteliğin önüne geçen geçmiş zaman yapısıdır ve *-yor+DI* yapısı geçmişe gönderimi olduğu için dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinde *-yor* yapısından daha sorunlu olmaktadır.

Sonuç olarak, dilbilgisiz afazili bireylerin zaman yapısına ilişkin başarımlarında, geçmiş zaman ve geçmiş-dışı zaman yapıları arasında belirgin bir fark olduğu gözlenmiştir. Geçmişe gönderim yapan *-DI*, *-yor+DI* ve *mİş+DI* yapılarının başarımları arasında belirgin bir fark gözlenmemiştir. Bu eylem biçimlerinin dilbilgisel özelliklerine bakıldığında, tek ortak özellikleri geçmişe gönderim yapmalarıdır, bunun dışında görünüş ve biçimsel özellikleri birbirinden farklıdır ancak buna rağmen dilbilgisiz konuşucular için eşit zorluğa sahiptir. Bu bulgular Yarbay Duman (2009), Bastiaanse (2008, 2013), Faroqi-Shah ve Dickey (2009), Faroqi-Shah ve Thompson (2007), Lee ve diğ., (2008), Bamyacı (2009) çalışmalarının bulgularını desteklemektedir.

4.2 Varsayımların Değerlendirilmesi

ABV, EZBV ve EZUBV varsayımları zaman yapısının genel olarak hasarlı olduğunu öngörmekte ve sorunu sözdizim ağacındaki konumuna ve işlevsel kategori olması niteliğine bağlamaktadır. Ancak bu çalışmada zaman yapısının tümüyle hasarlı olmadığı, zaman yapısında hiyerarşik bir bozulma olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle EZBV ve EZUBV’da belirtildiği gibi, geçmiş zaman üretimindeki sorunun kaynağının, Zaman/Çekim öbeğinin eksik belirlenmiş olması ile ilgisi olmadığı düşünülmektedir. ABV ile ilgili olarak da –her ne kadar uyum kategorisi bu tezde test edilmemiş olsa da- benzer biçimde zaman yapısının tümüyle hasarlı olmamasından yola çıkarak işlevsel kategorilerde bir “budamadan” söz etmek zor görünmektedir. Burada Sezer (2001)’in Türkçe için öngördüğü eylem çekimi öbek yapısını temel aldığımızda budamanın farklı ZÖ’lerde gerçekleştiği düşünülebilir. Ancak Şekil 5’deki olası tüm budamalar ABV’yi doğrular sonuçlar vermemektedir: Budama A ve B’ye göre göre, incelediğimiz tüm yapılarda (Zaman2: -yor+DI, -mİş+DI; Zaman1: -yor, -AcAk, -DI) katılımcıların başarımlarının yüksek olması beklenirdi (bkz Şekil 5). Budama C’ye göre ise, katılımcıların başarımlarının Zaman1 yapılarında başarılı, Zaman2’de ise başarısız olmaları beklenirdi. Bozukluğun Zaman1 ve Zaman2’de düzenli bir biçimde ortaya çıkmaması, yalnızca geçmiş zaman gönderimi sorununa odaklanan daha yeni varsayımlar olan BSV ve GSBV temelinde değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Şekil 5. Türkçe için üç budama olasılığı

Çalışmadan elde edilen tüm bulgular, Yarbay Duman (2009;2011)'de önerilen BSV varsayımı ile uyumlu görülmektedir. Bu varsayımda üretilmesi en zor olan zaman yapısının, geçmiş zamana gönderimi olan *-DI* biçimbirimini içeren geçmiş zaman yapıları olduğu ve şimdiki zaman ve gelecek zamana gönderim yapmanın ise geçmişe gönderimi olan yapılardan daha kolay olacağı öngörülmektedir. Bu durum, BSV'de öngörülen kiplik modeli ile uyumludur. BSV geçmiş zaman yapısındaki zorluğu anlambilimsel yönden karmaşık olması ile bir diğer deyişle içerdiği kesinlik derecesinin bu grup konuşucular için zor olması ile bağdaştırmaktadır. Buna göre Türkçede en zor yapı, bu çalışmada da bulunduğu gibi, *-DI* yapısını içeren eylem biçimleridir.

Bu çalışmada geçmişe gönderimi olan tüm eylem biçimlerinin dilbilgisiz afazili bireyler için zor üretilmesi, anlambilimsel olarak karmaşık olması ile açıklanmaktadır. Dilbilgisiz afazili bireylerin geçmiş zamanlı eylemlerin gerçekleşmesine tanık olmamaları, kesinlik derecesinde kararsızlığa düşmelerine neden olmaktadır ve dolayısıyla bu tür yapılarda eylem zamanını ve görünüş özelliğini düzgün bir biçimde bağdaştıramamaktadırlar.

Çalışmanın zaman göndergesi yanlışlarına bakıldığında da, en fazla zaman göndergesi yanlışlarının geçmiş zamanlı yapılarda olduğu görülmektedir. Dilbilgisiz afazili bireyler çoğunlukla geçmiş zaman yapılarını üretmek yerine tümceleri *-mİş* biçimi içeren eylemlerle tamamlamıştır. Türkçede genel olarak *-mİş* biçimbirimi geçmişe gönderim yapsa da, tanıtısal bir kiplik kategorisi olarak düşük bir kesinlik derecesi içermektedir ve basit yapılarda geçmiş zaman kategorisinden çok, bir kip kategorisi görevini üstlendiği kabul görmüştür. Dolayısıyla dilbilgisiz afazili bireyler, içerdği anlambilimsel karmaşıklık bakımından zor olan geçmiş zaman biçimlerini üretmek yerine, daha az kesinlik derecesi içeren *-mİş* biçimini kullanmışlardır. Ayrıca, alanyazında bu iki geçmiş zaman yapısını söylem düzleminde ayırt eden kuramsal bir açıklama öne sürülmemiştir, yani her iki yapı da söylem bağlantılıdır.

Dilbilgisiz afazili bireylerin geçmiş-dışı zaman yapılarına ilişkin başarımları, kendi içinde sabit bir görünüm sergilemektedir. Şimdiki zaman ve gelecek zaman yapılarının, kendi içindeki başarımları arasında da anlamlı bir farklılık görülmemiştir ancak geçmiş zamanlı yapılardan çok daha iyi durumdadır.

Bastiaanse (2011)'te önerdiği Geçmiş Söylem Bağlantısı varsayımında, BSV gibi, geçmişe gönderimi olan tüm eylem biçimlerinin sorunlu olacağını önermiştir. Ancak GSBV bu yapıların, söylem bağlantısı gerektirdiği için sorunlu olduğunu önermektedir. GZSB varsayımı, şu anki çalışmanın bulgularında geçmişe gönderimi olan tüm eylem biçimlerinin hasarlı olması yönüyle bağdaşmaktadır. Ancak aşağıdaki üç etken bu varsayımı yorumlamamızı güçleştirmektedir. (1) söylem bağlantısının neden yalnızca geçmiş zaman yapısına özgü olduğu bilinmemektedir. (2) geçmiş-dışı yapıların söylem bağlantısı gerektirmemesi ile ilgili net bir açıklama yapılmamıştır. (3) GSBV varsayımının test edildiği son çalışmalarda (Arslan ve diğ. 2014), dilbilgisiz afazili bireyler için her geçmiş zaman yapısının söylem bağlantılı olmadığı ileri sürülmüştür. Geçmişe gönderim yapmanın mutlak biçimde söylem şartlı olma varsayımına ters düşmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda (Arslan ve diğ. 2014) geçmişe gönderim yapan tüm eylem biçimlerinin söylem bağlantılı olmadığı ileri sürülürken, şimdiki zaman ve gelecek zaman yapıları test edilmediğinden, söylem bağlantısının genel anlamda bu bireylerin üretimini nasıl etkileyebileceği konusu açık değildir. Bununla beraber, aynı çalışmada söylem bağlantılı olduğu ileri sürülen *-DI* yapısı, algılamada en kolay yapı olarak belirlendiğinden, üretim de söylem bağlantısı nedeniyle zor olması, söylem varsayımını zayıflatmaktadır (söz gelimi, üretimde, söylem bağlantılı olduğu için hasarlı olan *-DI* yapısı, algılamada söylem bağlantısı gerektirmediği için mi kolay olmaktadır?). Kısacası, geçmişe gönderim yapmak dilbilgisiz konuşucular için zor olsa da, bunun nedeninin GSBVde anlatıldığı şekli ile söylem bağlantısıyla ilişkili olduğunu ayırt etmek, yukarıda sözü edilen nedenlerden ötürü güç olmaktadır.

5. BÖLÜM

SONUÇ

Alanyazında eylem çekimini konu edinen ve dilbilgisiz afazili bireylerle yapılan çalışmalar sonucunda, sorunun geçmiş zaman yapısında olması fikrine doğru bir yönelim görülmektedir. Alanyazında eylem çekimiyle ilgili araştırmalarda ilk gözlemlenen durumlardan biri, belirli eylemcil eklerin bozulmaya yatkın olduğudur. Sonrasında genel olarak zaman, görünüş ve uyum gibi işlevsel özelliklerin sorunlu olduğu gözlemlenmiştir. İlerleyen zaman içinde araştırmalar giderek sınırlandırılmış, eylem çekimi üzerinde yer alan işlevsel kategorilerin aslında eşit derecede bozulmadığı, uyum, zaman ve görünüş gibi işlevsel özelliklerin kendi içinde de düzensiz bir yapılanma sergilediği görülmüştür. Elbette bu araştırmaların sonuçları her zaman birbiriyle tutarlı ve mutlak bir gerçeklik yansıtmamaktadır. Bunun nedeni dillerin öbek yapısı ve eylem biçimbilgisi gibi özelliklerinin birbirinden farklı olmasıdır. Belli bir dil üzerinde çalışıldıktan sonra varılan sonuç, başka bir dilde yapılan çalışmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermeyebilmektedir. Özetle alanyazında başka diller ve Türkçe üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda sorunun genel olarak zaman göndergesi değil, geçmiş zaman göndergesinde olduğu bilinmektedir.

Son 40 yılı içeren bu süreçte dilbilgisiz konuşucularla yapılan bu çalışmaların sonuçlarıyla, gerek sözdizimsel gerekse anlambilimsel birçok varsayım ortaya atılmıştır. Bu tezde, alanyazında eylem çekimi ve zaman göndergesini konu edinen tüm bu çalışmalar incelenmiş, zaman göndergesiyle ilgili tüm varsayımlar değerlendirilmiştir. Bununla beraber, tezde incelenen tüm dilbilgisel yapıların

alanyazındaki karşılıkları da incelenmiş, hangi biçimbirimin hangi işlevsel kategorik rolü üstlendiğine ilişkin farklı öneriler değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, dilbilgisiz afazi sendromu, dilbilgisiz afazili bireylerin eylem üretimleri, bu üretimlerde görülen hasara ilişkin çeşitli varsayımlar ve bu üretimlerde incelenen dilbilgisel yapılara ilişkin kuramsal çalışmalar betimlenmiş ve bunların tümü harmanlanarak belli bir sonuca ulaşılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular çerçevesinde, dilbilgisiz afazili bireyler için zaman göndergesiyle ilgili genel bir hasar olmadığını sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe konuşucusu dilbilgisiz afazili bireylerin çekimli eylem üretmeyle ilgili başarımlarında, en çok geçmiş zamanlı yapılarda sorun yaşadıkları gözlenmiştir. Bir diğer deyişle, dilbilgisiz afazili bireyler için tüm zaman yapılarını üretmeye ilişkin başarımlar, hiyerarşik bir görünüm sergilemektedir. Geçmiş zamana gönderimi olan eylemlerin üretilmesi, geçmiş-dışı zamana gönderimi olan eylemlerin üretilmesine göre belirgin şekilde daha zor olmaktadır. Öyle ki, eylemlerin görünüş özellikleri ve biçimsel özellikleri birbirinden farklı da olsa, geçmiş zaman yapısının sabit olduğu durumlarda eşit derecede sorunludur. Türkçede zaman ve görünüş kategorilerini taşıyan biçimbirimler portmanto biçimbirim özelliği taşıdıklarından, diğer bir deyişle, bir biçimbirim üzerinde birden fazla kategori yer aldığından, zaamn ve görünüş kategorilerini birbirinden ayırarak değerlendirmek mümkün olmamaktadır. Kimi dillerde görünüş kategorisini içeren biçimbirim eylem dışında görünürken, Türkçede bir arada bulunması, bir anlamda engelleyici bir durum oluşturmaktadır. Zaman yapısıyla ilgili başarımlardan elde edilen veriler ışında zaman kategorisine ilişkin hiyerarşi (29)'daki gibi gösterilebilir:

(29) Geçmiş zaman > Geçmiş-dışı Zaman

Dilbilgisiz afazili bireylerin zaman yapısına ilişkin başarımlarında, geçmiş zaman ve geçmiş-dışı zaman yapıları arasında belirgin bir fark olduğu görülmektedir. Geçmişe gönderim yapan *-DI*, *-yor+DI* ve *-mİş+DI* yapılarının kendi içindeki başarımları arasında ise, belirgin bir fark gözlenmemiştir. Üç yapının da dilbilgisel özelliklerine bakıldığında, tek ortak özellikleri geçmişe gönderim yapmalarıdır, bunun dışında görünüş kategorisine ve biçimbilimsel karmaşıklığa ilişkin özellikleri birbirinden farklıdır ancak buna rağmen bulgular dilbilgisiz konuşucular için bu yapıların eşit zorluğa sahip olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde geçmiş-dışı zaman yapılarına ilişkin başarımları da kendi içinde sabit bir görünüm sergilemektedir. Şimdiki zaman ve gelecek zaman yapıları arasında başarımlar farklılığı yoktur ve geçmiş zamanlı yapılardan çok daha iyi durumdadır.

Dilbilgisiz afazili bireylerin farklı görünüş yapılarındaki başarımlarına baktığımızda ise, yine eşit bir zorluk görünmektedir, ancak bunun nedeni temelde farklı görünüş yapılarının eşit derecede bozulması değil, araştırmada test edilen farklı görünüş yapıları içeren eylem biçimlerinin ikisinin de geçmişe gönderim yapmasıdır. Dolayısıyla, geçmiş zamanla ilgili zorluk, görünüş özelliğinin önüne geçmektedir.

Biçimbilimsel yönden karmaşık ve basit yapılar karşılaştırıldığında, gerek karmaşık gerekse basit yapılar geçmiş zamana gönderim yapıyorsa eşit bir zorluğa sahip olmaktadır. Ancak basit ve karmaşık yapılar karşılaştırıldığında biri geçmişe, diğeri geçmiş-dışı zamana gönderim yapıyorsa o zaman geçmiş > geçmiş-dışı biçiminde

hiyerarşik bir görünüm sergilemektedir. Dolayısıyla burada biçimbilimsel karmaşıklığın etkisi olduğunu söylemek güçtür. Hasarlı olan biçim, her zaman geçmişe gönderim yapan eylem biçimidir ve nedeni de geçmiş zaman yapısındaki hasardır. Dolayısıyla tüm bu bulgulardan yola çıkarak, geçmiş zamana gönderim yapan tüm eylem biçimlerinin, ister bitmişlik, ister bitmemişlik görünüşü içersin ya da biçimbilimsel yönden ister basit, ister karmaşık yapıda olsun, dilbilgisiz afazili bireyler için her koşulda sorunlu olduğu sonucuna ulaşmaktayız.

Geçmiş zaman yapısıyla ilgili sorunun kaynağı da, tartışma bölümünde değinildiği gibi, dilbilgisiz konuşucular için anlambilimsel olarak karmaşa içermesidir. Geçmiş-dışı yapılar daha az kesinlik içerdiğinden, dilbilgisiz konuşucular için daha kolay üretilmiştir. Öyle ki, geçmiş zaman yapısındaki bu karmaşa, biçimbilimsel karmaşıklığın ve farklı görünüş özelliklerinin de önüne geçmektedir.

TEZ ÖZETİ

Türkçe Dilbilgisiz Afazide Zaman Göndergesi

Alanyazında farklı birçok dil üzerinde yapılan çalışmalar eylem çekimlerinin dilbilgisiz afazili bireyler için sorunlu olduğunu göstermektedir. Özellikle geçmiş gönderimi olan eylem çekimlerini üretebilmek bu grup konuşucular için daha da zor olmaktadır. Bu çalışmada, dilbilgisiz afazili bireylerin üretimlerinde farklı zaman çekimlerinin nasıl bir görünüm sergilediği, bu yapılar arasında bir hiyerarşinin olup olmadığı, basit ve karmaşık şekillerde olduğunda daha farklı bir görünüm sergileyip sergilemediği ve görünüş kategorisinin karmaşık yapılarda nasıl bir başarıyı olduğu araştırılmıştır. Bu konuları araştırmak üzere davranışsal bir test yöntemi olan resimli bir tümce tamamlama testi hazırlanmıştır. Çalışmaya akıcı olmayan tutuk afazi tanısı konmuş 17 dilbilgisiz afazili birey katılmıştır. Bu bireylerin dilbilgisel üretimlerinden elde edilen sonuçlar, farklı zaman yapıları arasında belirgin bir hiyerarşi olduğunu göstermiştir. Geçmiş-dışı zaman yapıları (şimdiki zaman ve gelecek zaman) korunurken, geçmiş zaman yapıları bir hayli sorunludur. Bunun dışında geçmişe gönderimi olan bir eylem, biçimbilimsel yönden basit ya da karmaşık da olsa ya da farklı görünüş özellikleri de içerse, durum değişmemektedir. Geçmiş zaman yapısının sabit olduğu zaman yapıları görünüş ve biçimsel özellikleri ne kadar farklı olursa olsun, dilbilgisiz afazili bireyler için eşit derecede sorunlu olmaktadır. Bu bulgular, Yarbay Duman (2009)'da önerilen *Birleştirme Sorunu Varsayımı* ile desteklenmektedir. Dilbilgisiz afazili bireylerin geçmiş zamanlı yapılarda düşük başarımlar göstermesinin nedeni, geçmiş zaman –DI yapısının içerdiği kesinlik nedeniyle anlambilimsel yönden karmaşık olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Dilbilgisiz afazi, geçmiş zaman, Birleştirme Sorunu Varsayımı.

ABSTRACT

Time Reference in Turkish Agrammatic Aphasia

Many cross-linguistic studies have shown that in production verb inflections are impaired in individuals with Broca's aphasia. Verb inflections referring to past have been shown to be particularly difficult for this group of speakers. The current study's central questions are how impaired are different tense forms and whether there is a hierarchy among these tense inflections in the sentence production of agrammatic speakers. This study also looks at morphological complexity and how it affects production performance in this population. A behavioral test, a sentence completion task, was developed and administered to 17 Turkish individuals (3 females, 14 males, MA 54.17, SD. 13.50P) clinically diagnosed with Broca's aphasia. Results showed that there is a significant hierarchy among the different tense inflections in the sentence production of agrammatic speakers. While non-past time reference (present and future) are relatively spared, past time reference is severely impaired. Moreover, surprisingly, past tense verbs are impaired whether they are overtly morphologically complex or not and thus regardless of the aspectual features they bear. In other words, for agrammatic speakers, past tense verb forms are equally hard to produce in all conditions, regardless of their morphological complexity or aspectual properties. These findings are consistent with the *Integration Problem Hypothesis* (Duman, 2009) that suggests that reference to the past is difficult for agrammatics because of the semantic complexity represented in the *-DI* morpheme (the problem of attributing epistemic certainty when there is reference to the past). All verb forms referring to past time contained the *-DI*

morpheme in this study, and they all resulted in impaired performance in our agrammatic speakers' productions.

Key words: Agrammatic aphasia, past time reference, Integration Problem Hypothesis

KAYNAKÇA

- Abuom, T. O., Bastiaanse, R. (2012). Characteristics of Swahili–English bilingual agrammatic spontaneous speech and the consequences for understanding agrammatic aphasia. *Journal of Neurolinguistics*, 25, 276–293.
- Acarlar, K. (1969). Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri. *Türk Dili Dergisi*. 213: 250-254.
- Aksan, D. (1980). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1997). *Anlambilim: Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Engin Yayınevi, Ankara.
- Arslan S., Aksu-Koç A., Maviş İ., Bastiaanse R., (2014). Finite verb inflections for evidential categories and source identification in Turkish agrammatic Broca's aphasia. *Journal of Pragmatics*, 70: 165-181.
- Avrutin, S. (2006). Weak syntax. K. Amunts ve Y. Grodzinsky (Eds.), *Broca's Region* içinde (ss. 49–62). New York: Oxford Press.
- Aydın, Ö. (2007). Comprehension of Turkish relative clauses in second language acquisition and agrammatism. *Applied Psycholinguistics*, 28: 295–315.
- Aygen, G. (2002). Finiteness, case and clausal architecture. Appeared as 2004 *Finiteness, case and clausal architecture in MIT Occasional Papers in Linguistics* 23.
- Bamyacı, E. (2009). Time Reference in Turkish Broca's Aphasia. Masters of Science (EMCL) Dissertation. Potsdam: University of Potsdam.
- Basso, A. (2003). *Aphasia and its Therapy*. Oxford: Oxford University Press.

- Bastiaanse, R. (2008). Production of verbs in base position by Dutch agrammatic speakers: Inflection versus finiteness. *Journal of Neurolinguistics*, 21: 104–119.
- Bastiaanse, R. (2013). Why Reference to Past is Difficult? *Clinical Linguistics & Phonetics*, 27(4):244-63.
- Bastiaanse, R., Bamyacı, E., Hsu, C.-J., Lee, J., Yarbay Duman, T., ve Thompson, C. K. (2011). Time reference in agrammatic aphasia: A cross-linguistic study. *Journal of Neurolinguistics*, 24: 652–673.
- Bastiaanse, R., Jonkers, R., ve Thompson, C. K. (2008). *Test for Assessing Reference of Time (TART)*. Groningen: University of Groningen.
- Bromley, H. Myron. (1981). *A Grammar of Lower Grand Valley Dani*. (Pacific Linguistics, Series C, 63.) Canberra: Australian National University.
- Burchert, F., Swoboda-Moll, M., De Bleser, R. (2005). Tense and agreement dissociations in German agrammatic speakers: underspecification vs. hierarchy. *Brain and Language*, 94, 188–199.
- Caplan, D., Baker, C., Dehaut, F. (1985). Syntactic determinants of sentence comprehension in aphasia. *Cognition*, 21: 117–175.
- Caramazza, A. Berndt, R. S. (1985). A multicomponent deficit view of agrammatic Broca's aphasia. M. L. Kean (yay.), *Agrammatism içinde* (ss. 27-64). Orlando: Academic Press.
- Chomsky, N. (1995). *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Chomsky, N. (2007). Approaching UG from Below. U. Sauerland and H-M Gärtner (yay.) *Interfaces + Recursion = Language? içinde* (ss. 1-29). Mouton de Gruyter.

- Chomsky, N. (2008). On phases., R. Freidin, C. P. Otero, ve M. L. Zubizarreta (yay.) *Foundational Issues in Linguistic Theory: Essays in Honor of Jean-Roger Vergnaud* içinde (ss. 133-166). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Cinque, G. (2001). A note on mood, modality, tense and aspect affixes in Turkish. Erguvanlı Taylan, E. (yay.) *Verb in Turkish* içinde. (47-59) John Benjamin Publications, Amsterdam.
- Clahsen, Ali, H. M. (2009). Formal features in aphasia: Tense, agreement, and mood in English agrammatism. *Journal of Neurolinguistics* 22: 436-450.
- Comrie, B. (1976). *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge, New York.
- Comrie, B. (1985). *Tense*. Cambridge University Pres, New York.
- Dahl, Ö. (1985). *Tense and Aspect Systems*. Basil Blackwell Ltd, New York.
- Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümcebilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ediskun, H. (2005). *Türk Dilbilgisi*. Remzi Kitabevi, 10.baskı, İstanbul.
- Erguvanlı-Taylan, E. (1988). The expression of temporal reference in embedded sentences in Turkish, *Studies on Turkish Linguistics* içinde (ss. 333-351) Sabri Koç (Haz.)
- Erguvanlı-Taylan, E. (1996). The parameter of aspect in Turkish, A. Konrot (yay.), *Modern Studies in Turkish Linguistics. Proceedings of the 6th International Conference on Turkish Linguistics* içinde (ss. 153-169). Eskişehir, Anadolu University.
- Erguvanlı-Taylan, E. (1997). Türkçe’de görünüş, zaman ve kiplik ilişkisi: (-DI) Biçimbirimi. XI. Dilbilim Kurultayı, ODTÜ, 22-23 Mayıs, 1-11
- Erkman, Akerson, F. (2000). *Dile Genel Bir Bakış*. Multilingual Yayınları, İstanbul.

- Farooqi-Shah, Y., ve Dickey, M. W. (2009). On-line processing of tense and temporality in agrammatic aphasia. *Brain and Language*, 108, 97–111.
- Farooqi-Shah, Y., ve Thompson, C. K. (2007). Verb inflections in agrammatic aphasia: Encoding of tense features. *Journal of Memory and Language*, 56, 129–151.
- Ferreiro, S.,M. (2010). The Cartography of Ibero-Romance Agrammatic Deficits. *Biolinguistics* 4.4:324–355.
- Ferreiro, S.,M., Bastiaanse, R. (2013). Time reference in Spanish and Catalan non-fluent aphasia. *Lingua* 137: 88-105.
- Finch, G. (2000). *Linguistic Terms and Concepts*. Macmillan Pres Limited, London.
- Friedmann, N. Grodzinsky, Y. (1997). Tense and agreement in agrammatic production: Pruning the syntactic tree. *Brain and Language*, 56: 397–425
- Fyndanis, V., Varlokosta, S., Tsapkini, K. (2012). Agrammatic production: Interpretable features and selective impairment in verb inflection. *Lingua*, 122: 1134–1147.
- Gencan, Tahir N. (2001). *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Göksel, Aslı and Kerslake, Celia. (2005). *Turkish. A Comprehensive Grammar*. London, NY: Routledge.
- Goodglass H. (1993). *Understanding Aphasia*. San Diego, CA: Academic Press.
- Goodglass, H. (1976). Agrammatism. H.Whitaker, H.A. Whitaker (yay.), *Studies in Neurolinguistics* içinde (ss. 237-260) . Vol.1. New York, Academic Press.
- Goodglass, H., ve Kaplan, E. (1972). *Boston diagnostic aphasia examination*. Philadelphia, PA: Lea v Febiger.
- Grodzinsky Y. (1984). The syntactic characterization of agrammatism. *Cognition*, 16: 99– 20.

- Jendraschek, G. (2011). A fresh look at the tense-aspect system of Turkish. *Language Research* 47.2: 245-270.
- Johanson, L. (1971). *Aspekt im Turkischen*, Uppsala.
- Johanson, L. (1994). Türkeitürkische Aspektotempora. Thierroff R. ve Ballweg J. (yay.). *Tense Systems in European Languages* içinde (ss. 247-66). Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- Johanson, L. (2000). Viewpoint operators in European languages. Dahl, Ö. (yay.). *Tense and Aspect Systems in the Language of Europe* içinde (ss. 27-187). Mount de Gruyder, Berlin.
- Katamba, F. (1993). *Morphology*. Macmillan Pres Limited. London.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kornfilt, J. (1997). *Turkish*. London & New York: Routledge.
- Lee, J., Milman, L., Thompson, C. K. (2008). Functional category production in English agrammatism. *Aphasiology*, 22: 239–264.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nanousi, V., Masterson, J., Druks, J., ve Atkinson, M. (2006). Interpretable vs. uninterpretable features: Evidence from six Greek-speaking agrammatic patients. *Journal of Neurolinguistics*, 19: 209–238.
- O’Neil, Y.V. (1980). *Speech and Speech Disorders in Western Thouhgt Before 1600*, Hartford.
- Pollock, J.Y. (1989). Verb movement, Universal Grammar, and the structure of IP. *Linguistic Inquiry*, 20: 365–424.
- Reichenbach, H. (1947). *Elements of Smbolic Logic*, McMillan, London

- Sezer, E. (2001). Finite inflection in Turkish, E.E. Erguvanlı-Taylan (yay.) *The Verb in Turkish* içinde (ss. 1–46). Amsterdam: John Benjamins.
- Simonsen, H. G., Lind, M. (2002). Past tense expression in a Norwegian man with Broca's aphasia. F. Windsor, M. L. Kelly, ve N. Hewkett (Yay.), *Investigations in Clinical Linguistics and Phonetics* içinde (ss. 44–56). London: Lawrence Erlbaum.
- Smith, C. (1991), *The Parameter of Aspect*, Kluwer Academic Publishers, Netherlands.
- Smith, C. (1997). *The Parameter of Aspect*. Kluwer Academic Publishers, 2.baskı, Netherlands.
- Smith, C. (1997). The theory of aspectual choice. *Language* 59:3, 479-501.
- Stavrakaki, S., Kouvava, S. (2003). Functional categories in agrammatism: Evidence from Greek. *Brain and Language*, 89:129–141.
- Thompson, E. (1996). *The Syntax of Tense*, University of Maryland, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Üçok, N. (2004). *Genel Dilbilim (Linguistik)*. Multilingual Yayınları, İstanbul.
- Uğurlu, M. (2003). Türkiye Türkçesinde bakış (Aspektotempora). *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, Nisan, 2003/5, Ankara.
- Uzun, Nadir Engin, (1998), Türkçede Görünüş / Kip / Zaman Üçlüsü. *Dil Dergisi*, 68: 5-22.
- Varlokosta, S., Valeonti, N., Kakavoulia, M., Lazaridou, M., Economou, A., ve Protopapas, A. (2006). The breakdown of functional categories in Greek aphasia: Evidence from agreement, tense, and aspect. *Aphasiology*, 20 (8): 723–743.

- Wenzlaff, M. ve Clahsen, H. (2004). Tense and ageement in German agrammatism. *Brain and Language*, 89: 57–68.
- Wenzlaff, M. ve Clahsen, H. (2005). Finiteness and verb-second in German Agrammatism. *Brain and Language*, 92: 33–44.
- Yarbay Duman, T. (2009). Turkish Agrammatic Aphasia. Word Order, Time Reference and Case, Groningen Dissertations in Linguistics, 73.
- Yarbay Duman, T., Altınok, N., Özgirgin, N., ve Bastiaanse, R. (2011). Sentence Comprehension in Turkish Broca’s Aphasia: an integration problem. *Aphasiology*, 25: 908-926.
- Yarbay Duman, T., Bastiaanse, R. (2008). *Test for Assessment of Reference of Time (TART). Turkish Version*. Groningen: University of Groningen
- Yarbay Duman, T., Bastiaanse, R. (2009). Time reference through verb inflection in Turkish agrammatic aphasia. *Brain and Language* 108(1): 30-39.
- Yarbay Duman, T., ve Bastiaanse, R. (2009). Time reference through verb inflection in Turkish agrammatic aphasia. *Brain and Language*, 108: 30–39.
- Yavaş, F. (1980). On the Meanings of Tense and Aspect Markers in Turkish, Yayınlanmamış doktora tezi, University of Kansas.
- Zagona, K. (2003). Tense and anaphora: Is there a tense-specific theory of co-reference. A. Barrs (yay.), *Anaphora: A Reference Guide* içinde (ss. 140–171). Oxford: Blackwell Publishing.
- Zagona, K. (baskıda). Tense, aspect and modality. M. den Dikken (yay.), *Encyclopedia of Generative Syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zakir, H. (1999). Problems of Turkic Morphology: Classification of Suffixes, Case, Tense and Aspect. Yayınlanmamış doktora tezi. University of Washington.

EK 1. Etik Kurul Onayı

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ETİK KURUL BİLGİLERİ	Belge Adı	Tarih	Version Numarası	Dili		
ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐			
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐			
OLGU RAPOR FORMU			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐			
ARAŞTIRMA BİLGİLERİ			Türkçe ☐ İngilizce ☐ Diğer ☐			
Açıklama						
NEDEMLİ ARAŞTIRMA BÜTÇESİ						
ARAŞTIRMA MATERYEL TRANSFER FORMU						
İLAK BİLDİRİM						
SONUÇ RAPORU						
GÜVENLİLİK BİLDİRİMLERİ						
DİĞER:						
KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 16-632-13 Tarih: 11 Kasım 2013 Yükarıda bilgileri verilen başvuru doyası ile ilgili belgeler araştırmanın/çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşımlar ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve uygun bulunmuş olup araştırmanın/çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına toplantıya katılan etik kurul üyesi tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilmiştir.					
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU						
ETİK KURULUN ÇALIŞMA ESASI: Klinik Araştırmalar (İlaçlarda) Yönetmeliği, İyilik Klinik Uygulamaları Kılavuzu						
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI: Prof.Dr. Mehmet MELLİ						
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Çalıştığı	Araştırma ile İlgili	Katılım *	İmza
Prof.Dr. Mehmet MELLİ	Farmakoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Çiğdem YÜREKAYDIN	Gastroenteroloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Mehmet GÜREL	Genel Cerrahi	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Tanju ÖZCELİKAY	Farmakoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Nuhun TUBALİ	Biyoetik	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Cem ATİBAŞOĞLU	Raf Sağlığı ve Hastalıkları	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Serdar ÖZTÜRK	Biyoetik	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Zeynep ŞENOCAK	Hücrek	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. İzzet ÇAKIR	İlaç Sağlığı	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Prof.Dr. Güngör UTKAN	Teşhis Onkoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Doç.Dr. Derya ÖZTUNA	Biyoetik	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Yrd.Dok.Dr. Nilgün KUTLAY	Teşhis Onkoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Yrd.Dok.Dr. Volkan KAVAS	Teşhis Onkoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	
Gülşire ASLAN	Arkeoloji	A.U. Tıp Fakültesi	E	H	E	

*: Toplantıda Bulunma

KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
AÇIK ADRESİ:	ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ MORFOLOJİ BİNASI 06100
TELEFON	0312 595 82 27
FAXS	0312 310 63 70
E-POSTA	etik@medicin.ankara.edu.tr
ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Türk agramatik alazide eylem çekimi: Zaman ve uyum kategorilerinin incelenmesi
ARAŞTIRMA PROTOKOL KODU	
KOORDİNATÖRSORUMLU UNVANI/AD/ SOYADI	Prof.Dr. Özgür Aydın
KOORDİNATÖRSORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Dilbilim
KOORDİNATÖRSORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	ANKARA ÜNİVERSİTESİ DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ DİL BİLİMİ
DESTEKLEYİCİ	
DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	
ARAŞTIRMANIN FAZİ VE TÜRÜ	FAZ 1 ☐ FAZ 2 ☐ FAZ 3 ☐ FAZ 4 ☐ Gözlemsel ilaç çalışması ☐ İlaç dış klinik araştırma ☐ Diğer (ies belirtiniz Davranışsal ve Süreç-İç (Online) Deneyleme Yöntemleri)
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐ ÇOK MERKEZLİ ☒ ULUSAL ☒ ULUSLARARASI ☐

BAŞVURU BİLGİLERİ

EK 2. Zaman-Görünüş-Kip Ölçeği

Biraz önce kadın simiti bölüyordu.

Şimdi kadın simiti böldü.

Daha önce kadın ekmeği ...

Biraz önce kadın ekmeği ...

Biraz sonra kadın simiti bölecek

Daha önce kadın simiti bölmüştü

Biraz önce kadın ekmeği ...

Şu anda kadın ekmeği ...

Biraz önce kadın simiti böldü

Daha önce adam kapıyı açmıştı

Biraz sonra kadın ekmeği ...

Şu anda adam dolabı ...

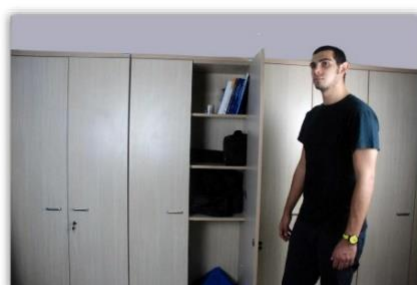
Biraz önce adam kapıyı açtı

Biraz önce adam kapıyı açıyordu

Biraz sonra adam dolabı ...

Daha önce adam dolabı ...

Şimdi adam kapıyı açtı

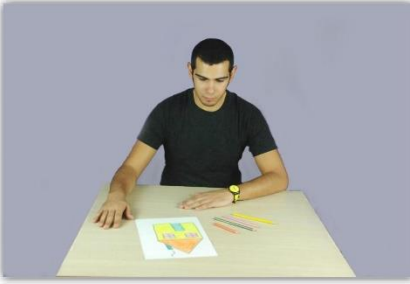
Biraz sonra adam kapıyı açacak

Biraz önce adam dolabı ...

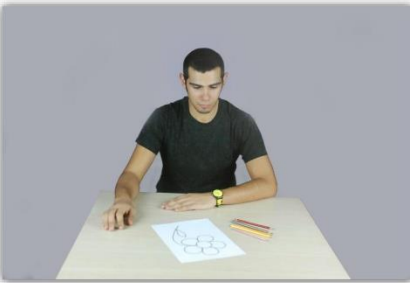
Biraz önce adam dolabı ...

Biraz önce adam evi boyadı

Biraz sonra kadın kare çizecek

Biraz sonra adam çiçeği ...

Biraz önce kadın yuvarlak ...

Şimdi kadın ceketini diki

Biraz önce adam terliği giyiyordu

Biraz önce kadın elbiseyi ...

Daha önce adam ayakkabısı ...

Daha önce adam sütü içmişti

Biraz önce kadın havluyu katladı

Şu anda adam çayı ...

Biraz sonra kadın örtüyü ...

Biraz sonra kadın kumaşı kesecek

Şimdi kadın tabağı kuruladı

Biraz önce kadın kağıdı ...

Biraz önce kadın bardağı ...

Biraz önce adam sandalyeyi siliyordu

Daha önce kadın muzı soymuştu

Daha önce adam masayı ...

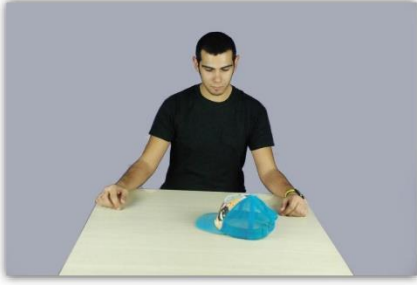
Şu anda kadın portakalı ...

Biraz önce adam saati taktı

Biraz sonra kadın gömleği ütöleyecek

Biraz sonra adam şapkayı ...

Biraz önce kadın eteği ...

Şimdi kadın zarfı yırttı

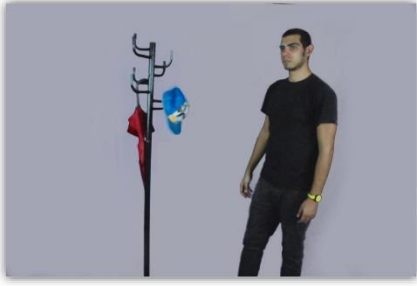
Biraz önce adam kurabiyeyi yiyordu

Biraz önce kadın gazeteyi ...

Daha önce adam tostunu ...

Biraz önce adam şapkayı astı

Biraz önce adam evi boyuyordu

Biraz sonra adam montu ...

Daha önce adam çiçeği ...

Daha önce kadın kare çizmişti

Biraz sonra kadın ceketini dikiyor

Şu anda kadın yuvarlak ...

Biraz önce kadın elbisesini ...

Şimdi adam terliği giydi

Biraz önce adam sütü içti

Biraz önce adam ayakkabıyı ...

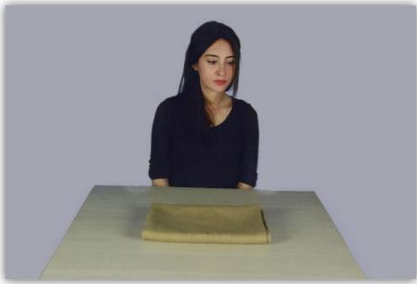
Biraz sonra adam çayı ...

Biraz önce kadın havluyu katlıyordu

Daha önce kadın kumaşı kesmişti

Daha önce kadın örtüyü ...

Şu anda kadın kağıdı ...

Biraz sonra kadın tabağı kurulayacak

Şimdi adam sandalyeyi sildi

Biraz önce kadın bardağı ...

Biraz önce adam masayı ...

Biraz önce kadın muzı soydu

Biraz önce adam saati takıyordu

Biraz sonra kadın portakalı ...

Daha önce adam şapkayı ...

Daha önce kadın gömleği ütölemişti

Biraz sonra kadın zarfı yırtacak

Şu anda kadın eteği ...

Biraz önce kadın gazeteyi ...

Şimdi adam kurabiyeyi yedi

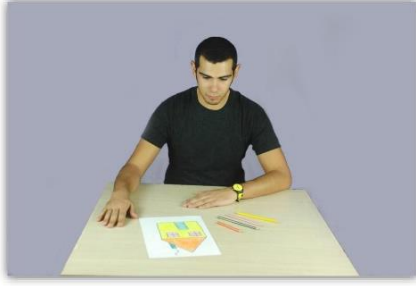
Biraz önce adam şapkayı asıyordu

Biraz önce adam tostı ...

Daha önce adam montu ...

Şimdi adam evi boyadı

Biraz önce kadın kare çizdi

Biraz önce adam çiçeği ...

Biraz sonra kadın yuvarlak ...

Daha önce kadın ceketi dikmişti

Biraz sonra adam terliği giyecek

Şu anda kadın elbiseyi ...

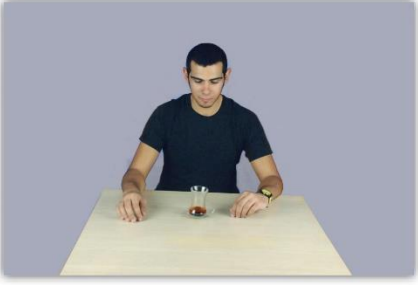
Biraz önce adam ayakkabıyı ...

Biraz önce adam sütü içiyordu

Şimdi kadın havluyu kattı

Daha önce adam çayı ...

Biraz önce kadın örtüyü ...

Şimdi kadın kumaşı kesti

Daha önce kadın tabağı kurulaştı

Biraz önce kadın kağıdı ...

Şu anda kadın bardağı ...

Biraz sonra adam sandalyeyi silecek

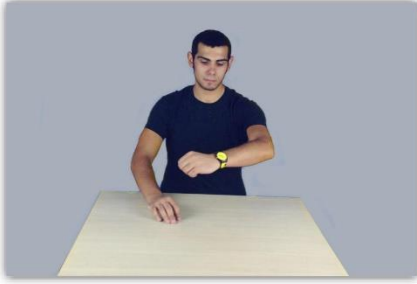
Biraz önce kadın muzı soyuyordu

Biraz önce adam masayı ...

Daha önce kadın portakalı ...

Şimdi adam saati taktı

Biraz önce kadın gömleği ütöledi

Biraz önce adam şapkayı ...

Biraz sonra kadın eteği ...

Daha önce kadın zarfı yırtmıştı

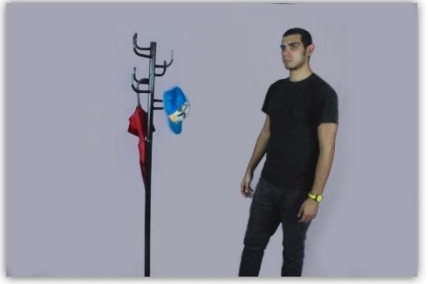
Biraz sonra adam kurabiyeyi yiyecek

Şu anda kadın gazeteyi ...

Biraz önce adam tosttu ...

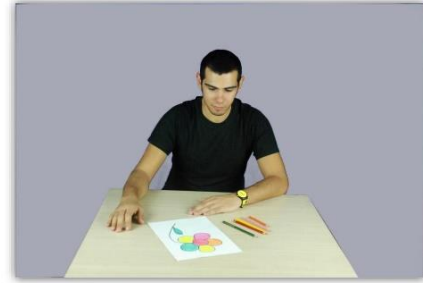
Şimdi adam şapkayı astı

Biraz sonra adam evi boyayacak

Biraz önce adam montu ...

Biraz önce adam çiçeği ...

Biraz önce kadın kare çiziyordu

Biraz önce kadın ceketini diki

Daha önce kadın yuvarlak ...

Biraz sonra kadın elbiseyi ...

Daha önce adam terliği giymişti

Şimdi adam sütü içti

Şu anda adam ayakkabıyı ...

Biraz önce adam çayı ...

Biraz sonra kadın havluyu katlayacak

Biraz önce kadın kumaşı kesiyordu

Biraz önce kadın örtüyü ...

Daha önce kadın kağıdı ...

Biraz önce kadın tabağı kuruladı

Daha önce adam sandalyeyi silmişti

Biraz sonra kadın bardağı ...

Şu anda adam masayı ...

Şimdi kadın muzı soydu

Biraz sonra adam saati takacak

Biraz önce kadın portakalı ...

Biraz önce adam şapkayı ...

Biraz önce kadın gömleği ütölüyordu

Biraz önce kadın zarfı yırttı

Daha önce kadın eteği ...

Biraz sonra kadın gazeteyi ...

Daha önce adam kurabiye yemişti

Biraz sonra adam şapkayı asacak

Şu anda adam tost ...

Biraz önce adam montu ...

Daha önce adam evi boyamıştı

Şimdi kadın kare çizdi

Şu anda adam çiçeği ...

Biraz önce kadın yuvarlak ...

Biraz önce kadın ceketini dikiyordu

Biraz önce adam terliği giydi

Daha önce kadın elbiseyi ...

Biraz sonra adam ayakkabıyı ...

Biraz sonra adam sütü içecek

Daha önce kadın havluyu katlamıştı

Biraz önce adam çayı ...

Şu anda kadın örtüyü ...

Biraz önce kadın kumaşı kesti

Biraz önce kadın tabağı kuruluyordu

Biraz sonra kadın kağıdı ...

Daha önce kadın bardağı ...

Biraz önce adam sandalyeyi sildi

Biraz sonra kadın muzı soyacak

Biraz sonra adam masayı ...

Biraz önce kadın portakalı ...

Daha önce adam saati takmıştı

Şimdi kadın gömleği ütöledi

Şu anda adam şapkayı ...

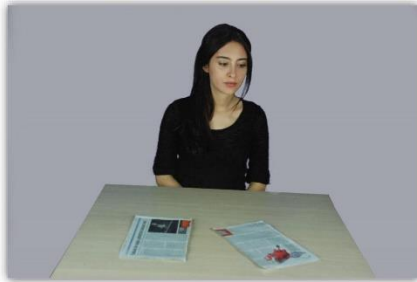
Biraz önce kadın eteği ...

Biraz önce kadın zarfı yırtıyordu

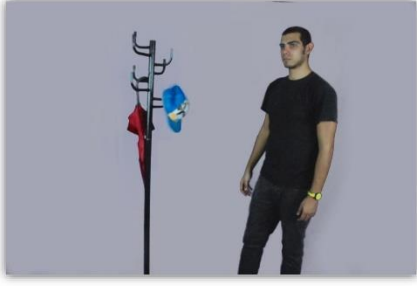
Biraz önce adam kurabiyeyi yedi

Daha önce kadın gazeteyi ...

Biraz sonra adam tostı ...

Daha önce adam şapkayı asmıştı

Şu anda adam montu ...

EK 3. Testte Kullanılan Eylem ve Nesne Çiftleri

<u>Eylem</u>	<u>Nesne 1</u>	<u>Nesne 2</u>
1. Açmak	kapı	dolap
2. Asmak	şapka	mont
3. Boyamak	ev	çiçek
4. Bölmek	simit	ekmek
5. Çizmek	kare	yuvarlak
6. Dikmek	ceket	elbise
7. Giymek	terlik	ayakkabı
8. İçmek	süt	çay
9. Katlamak	havlu	örtü
10. Kesmek	kumaş	kâğıt
11. Kurulamak	tabak	bardak
12. Silmek	sandalye	masa
13. Soymak	muz	portakal
14. Takmak	saat	şapka
15. Ütülemek	gömlek	etek
16. Yırtmak	zarf	gazete
17. Yemek	kurabiye	tost

Ek 4. Test Tümceleri

Alıştırma Tümceleri

1. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın simidi bölüyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın ekmeği...(*bölmüştü*)
2. Kaynak Tümce: Şimdi kadın simidi böldü.
Hedef Tümce: Biraz önce kadın ekmeği...(*bölüyordu*)
3. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın simidi bölecek
Hedef Tümce: Biraz önce kadın ekmeği...(*böldü*)
4. Kaynak Tümce: Daha önce kadın simidi bölmüştü
Hedef Tümce: Şu anda kadın ekmeği...(*bölüyor*)
5. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın simidi böldü
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın ekmeği...(*bölecek*)
6. Kaynak Tümce: Daha önce adam kapıyı açmıştı
Hedef Tümce: Şu anda adam dolabı...(*açıyor*)
7. Kaynak Tümce: Biraz önce adam kapıyı açtı
Hedef Tümce: Biraz sonra adam dolabı...(*açacak*)
8. Kaynak Tümce: Biraz önce adam kapıyı açıyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam dolabı...(*açmıştı*)
9. Kaynak Tümce: Şimdi adam kapıyı açtı
Hedef Tümce: Biraz önce adam dolabı...(*açıyordu*)
10. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam kapıyı açacak
Hedef Tümce: Biraz önce adam dolabı...(*açtı*)

Deney Tümceleri

1. Kaynak Tümce: Biraz önce adam evi boyadı
Hedef Tümce: Biraz sonra adam çiçeği... (*boyayacak*)
2. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın kare çizecek
Hedef Tümce: Biraz önce kadın yuvarlak... (*çizdi*)
3. Kaynak Tümce: Şimdi kadın ceketini dikti
Hedef Tümce: Biraz önce kadın elbiseyi... (*dikiyordu*)
4. Kaynak Tümce: Biraz önce adam terliği giyiyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam ayakkabıyı...(*giymişti*)
5. Kaynak Tümce: Daha önce adam sütü içmişti
Hedef Tümce: Şu anda adam çayı...(*içiyor*)

6. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın havluyu katladı
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın örtüyü...(katlayacak)
7. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın kumaşı kesecek
Hedef Tümce: Biraz önce kadın kâğıdı...(kesti)
8. Kaynak Tümce: Şimdi kadın tabağı kuruladı
Hedef Tümce: Biraz önce kadın bardağı...(kuruluyordu)
9. Kaynak Tümce: Biraz önce adam sandalyeyi siliyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam masayı...(silmişti)
10. Kaynak Tümce: Daha önce kadın muzı soymuştu
Hedef Tümce: Şu anda kadın portakalı...(soyuyor)
11. Kaynak Tümce: Biraz önce adam saati taktı
Hedef Tümce: Biraz sonra adam şapkayı...(takacak)
12. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın gömleği ütülecek
Hedef Tümce: Biraz önce kadın eteği...(ütüledi)
13. Kaynak Tümce: Şimdi kadın zarfı yırttı
Hedef Tümce: Biraz önce kadın gazeteyi...(yırtıyordu)
14. Kaynak Tümce: Biraz önce adam kurabiyeyi yiyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam tostu...(yemişti)
15. Kaynak Tümce: Biraz önce adam şapkayı astı
Hedef Tümce: Biraz sonra adam montu...(asacak)
16. Kaynak Tümce: Biraz önce adam evi boyuyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam çiçeği...(boyamıştı)
17. Kaynak Tümce: Daha önce kadın kare çizmişti
Hedef Tümce: Şu anda kadın yuvarlak...(çiziyor)
18. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın ceketini dikiyor
Hedef Tümce: Biraz önce kadın elbiseyi...(dikiyordu)
19. Kaynak Tümce: Şimdi adam terliği giydi
Hedef Tümce: Biraz önce adam ayakkabısını...(giyiyordu)
20. Kaynak Tümce: Biraz önce adam sütü içti
Hedef Tümce: Biraz sonra adam çayı...(içecek)
21. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın havluyu katlıyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın örtüyü...(katlamıştı)
22. Kaynak Tümce: Daha önce kadın kumaşı kesmişti
Hedef Tümce: Şu anda kadın kâğıdı...(kesiyor)
23. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın tabağı kurulayacak
Hedef Tümce: Biraz önce kadın bardağı...(kuruladı)

24. Kaynak Tümce: Şimdi adam sandalyeyi sildi
Hedef Tümce: Biraz önce adam masayı...(siliyordu)
25. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın muzı soydu
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın portakalı...(soyacak)
26. Kaynak Tümce: Biraz önce adam saati takıyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam şapkayı...(takmıştı)
27. Kaynak Tümce: Daha önce kadın gömleği ütölemişti
Hedef Tümce: Şu anda kadın eteği...(ütölüyor)
28. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın zarfı yırtacak
Hedef Tümce: Biraz önce kadın gazeteyi...(yırttı)
29. Kaynak Tümce: Şimdi adam kurabiyeyi yedi
Hedef Tümce: Biraz önce adam tostu...(yiyordu)
30. Kaynak Tümce: Biraz önce adam şapkayı asıyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam montu...(asmıştı)
31. Kaynak Tümce: Şimdi adam evi boyadı
Hedef Tümce: Biraz önce adam çiçeği...(boyuyordu)
32. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın kare çizdi
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın yuvarlak...(çizecek)
33. Kaynak Tümce: Daha önce kadın ceketini dikmişti
Hedef Tümce: Şu anda kadın elbiseyi...(dikiyor)
34. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam terliği giyecek
Hedef Tümce: Biraz önce adam ayakkabısını...(giydi)
35. Kaynak Tümce: Biraz önce adam sütü içiyordu
Hedef Tümce: Daha önce adam çayı...(içmişti)
36. Kaynak Tümce: Şimdi kadın havluyu katladı
Hedef Tümce: Biraz önce kadın örtüyü...(katlıyordu)
37. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın kumaşı kesti
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın kâğıdı...(kesecek)
38. Kaynak Tümce: Daha önce kadın tabağı kurulamıştı
Hedef Tümce: Şu anda kadın bardağı...(kuruluyor)
39. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam sandalyeyi silecek
Hedef Tümce: Biraz önce adam masayı...(sildi)

40. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın muzı soyuyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın portakalı...(soymuştu)
41. Kaynak Tümce: Şimdi adam saati taktı
Hedef Tümce: Biraz önce adam şapkayı...(takıyordu)
42. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın gömleği ütöledi
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın eteği...(ütüleyecek)
43. Kaynak Tümce: Daha önce kadın zarfı yırtmıştı
Hedef Tümce: Şu anda kadın gazeteyi...(yırtıyor)
44. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam kurabiyeyi yiyecek
Hedef Tümce: Biraz önce adam tostı...(yedi)
45. Kaynak Tümce: Şimdi adam şapkayı astı
Hedef Tümce: Biraz önce adam montu...(asıyordu)
46. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam evi boyayacak
Hedef Tümce: Biraz önce adam çiçeği...(boyadı)
47. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın kare çiziyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın yuvarlak...(çizmişti)
48. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın ceketini dikti
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın elbiseyi...(dikecek)
49. Kaynak Tümce: Daha önce adam terliği giymişti
Hedef Tümce: Şu anda adam ayakkabısını...(giyiyor)
50. Kaynak Tümce: Şimdi adam sütü içti
Hedef Tümce: Biraz önce adam çayı...(içiyordu)
51. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın havluyu katlayacak
Hedef Tümce: Biraz önce kadın örtüyü...(katladı)
52. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın kumaşı kesiyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın kâğıdı...(kesmişti)
53. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın tabağı kuruladı
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın bardağı...(kurulayacak)
54. Kaynak Tümce: Daha önce adam sandalyeyi silmişti
Hedef Tümce: Şu anda adam masayı...(siliyor)
55. Kaynak Tümce: Şimdi kadın muzı soydu
Hedef Tümce: Biraz önce kadın portakalı...(soyuyordu)
56. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam saati takacak
Hedef Tümce: Biraz önce adam şapkayı...(taktı)
57. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın gömleği ütölüyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın eteği...(ütülemişti)

58. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın zarfı yırttı
Hedef Tümce: Biraz sonra kadın gazeteyi...(yırtacak)
59. Kaynak Tümce: Daha önce adam kurabiyeyi yemişti
Hedef Tümce: Şu anda adam tostı...(yiyor)
60. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam şapkayı asacak
Hedef Tümce: Biraz önce adam montu...(astı)
61. Kaynak Tümce: Daha önce adam evi boyamıştı
Hedef Tümce: Şu anda adam çiçeği...(boyuyor)
62. Kaynak Tümce: Şimdi kadın kare çizdi
Hedef Tümce: Biraz önce kadın yuvarlak...(çiziyordu)
63. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın ceketini dikiyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın elbiseyi...(dikmişti)
64. Kaynak Tümce: Biraz önce adam terliği giydi
Hedef Tümce: Biraz sonra adam ayakkabısını...(giyecek)
65. Kaynak Tümce: Biraz sonra adam sütü içecek
Hedef Tümce: Biraz önce adam çayı...(içti)
66. Kaynak Tümce: Daha önce kadın havluyu katlamıştı
Hedef Tümce: Şu anda kadın örtüyü...(katlıyor)
67. Kaynak Tümce: Şimdi kadın kumaşı kesti
Hedef Tümce: Biraz önce kadın kâğıdı...(kesiyordu)
68. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın tabağı kuruluyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın bardağı...(kurulamıştı)
69. Kaynak Tümce: Biraz önce adam sandalyeyi sildi
Hedef Tümce: Biraz sonra adam masayı...(silecek)
70. Kaynak Tümce: Biraz sonra kadın muzı soyacak
Hedef Tümce: Biraz önce kadın portakalı...(soydu)
71. Kaynak Tümce: Daha önce adam saati takmıştı
Hedef Tümce: Şu anda adam şapkayı...(takıyor)
72. Kaynak Tümce: Şimdi kadın gömleği ütiledi
Hedef Tümce: Biraz önce kadın eteği...(ütülüyordu)
73. Kaynak Tümce: Biraz önce kadın zarfı yırtıyordu
Hedef Tümce: Daha önce kadın gazeteyi...(yırtmıştı)
74. Kaynak Tümce: Biraz önce adam kurabiyeyi yedi
Hedef Tümce: Biraz sonra adam tostı...(yiyecek)
75. Kaynak Tümce: Daha önce adam şapkayı asmıştı
Hedef Tümce: Şu anda adam montu...(asıyor)

EK 5. Skor Formu

Katılımcı: Cinsiyet: OÜGZ: Teşhis: Etiyoloji: El Baskınlığı:	Denek Grubu ☐ Kontrol Grubu ☐ Pilot Grubu ☐ Başlangıç Zamanı: Bitiş Zamanı:	Yaş: Eğitim Düzeyi: Test Tarihi: Teşhis Materyali: Sağ Hemipleji:
---	---	--

	Kaynak Tümce-Hedef Tümce	Katılımcı Yanıtı
1.	Biraz önce kadın simidi bölüyordu Daha önce kadın ekmeği...	
2.	Şimdi kadın simidi böldü. Biraz önce kadın ekmeği...	
3.	Biraz sonra kadın simidi bölecek Biraz önce kadın ekmeği...	
4.	Daha önce kadın simidi bölmüştü Şu anda kadın ekmeği...	
5.	Biraz önce kadın simidi böldü Biraz sonra kadın ekmeği...	
6.	Daha önce adam kapıyı açmıştı Şu anda adam dolabı...	
7.	Biraz önce adam kapıyı açtı Biraz sonra adam dolabı...	
8.	Biraz önce adam kapıyı açıyordu Daha önce adam dolabı...	
9.	Şimdi adam kapıyı açtı Biraz önce adam dolabı...	
10.	Biraz sonra adam kapıyı açacak Biraz önce adam dolabı...	
		Katılımcı Yanıtı
1.	Biraz önce adam evi boyadı Biraz sonra adam çiçeği...	
2.	Biraz sonra kadın kare çizecek Biraz önce kadın yuvarlak...	
3.	Şimdi kadın ceketini dikti Biraz önce kadın elbiseyi...	
4.	Biraz önce adam terliği giyiyordu Daha önce adam ayakkabıyı...	
5.	Daha önce adam sütü içmişti Şu anda adam çayı...	
6.	Biraz önce kadın havluyu katladı Biraz sonra kadın örtüyü...	
7.	Biraz sonra kadın kumaşı kesecek Biraz önce kadın kâğıdı...	
8.	Şimdi kadın tabağı kuruladı Biraz önce kadın bardağı...	

9.	Biraz önce adam sandalyeyi siliyordu Daha önce adam masayı...	
10.	Daha önce kadın muzı soymuştu Şu anda kadın portakalı...	
11.	Biraz önce adam saati taktı Biraz sonra adam şapkayı...	
12.	Biraz sonra kadın gömleği ütülecek Biraz önce kadın eteği...	
13.	Şimdi kadın zarfı yırttı Biraz önce kadın gazeteyi...	
14.	Biraz önce adam kurabiyeyi yiyordu Daha önce adam tostı...	
15.	Biraz önce adam şapkayı astı Biraz sonra adam montu...	
16.	Biraz önce adam evi boyuyordu Daha önce adam çiçeği...	
17.	Daha önce kadın kare çizmişti Şu anda kadın yuvarlak...	
18.	Biraz sonra kadın ceketini dikiyor Biraz önce kadın elbiseyi...	
19.	Şimdi adam terliği giydi Biraz önce adam ayakkabısını...	
20.	Biraz önce adam sütü içti Biraz sonra adam çayı...	
21.	Biraz önce kadın havluyu katlıyordu Daha önce kadın örtüyü...	
22.	Daha önce kadın kumaşı kesmişti Şu anda kadın kâğıdı...	
23.	Biraz sonra kadın tabağı kurulaştırıyor Biraz önce kadın bardağı...	
24.	Şimdi adam sandalyeyi sildi Biraz önce adam masayı...	
25.	Biraz önce kadın muzı soydu Biraz sonra kadın portakalı...	
26.	Biraz önce adam saati takıyordu Daha önce adam şapkayı...	
27.	Daha önce kadın gömleği ütülemişti Şu anda kadın eteği...	
28.	Biraz sonra kadın zarfı yırtacak Biraz önce kadın gazeteyi...	
29.	Şimdi adam kurabiyeyi yedi Biraz önce adam tostı...	
30.	Biraz önce adam şapkayı asıyordu Daha önce adam montu...	
31.	Şimdi adam evi boyadı Biraz önce adam çiçeği...	
32.	Biraz önce kadın kare çizdi Biraz sonra kadın yuvarlak...	
33.	Daha önce kadın ceketini dikmişti Şu anda kadın elbiseyi...	
34.	Biraz sonra adam terliği giyecek Biraz önce adam ayakkabısını...	

35.	Biraz önce adam sütü içiyordu Daha önce adam çayı...	
36.	Şimdi kadın havluyu katladı Biraz önce kadın örtüyü...	
37.	Biraz önce kadın kumaşı kesti Biraz sonra kadın kâğıdı...	
38.	Daha önce kadın tabağı kurulamıştı Şu anda kadın bardağı...	
39.	Biraz sonra adam sandalyeyi silecek Biraz önce adam masayı...	
40.	Biraz önce kadın muzı soyuyordu Daha önce kadın portakalı...	
41.	Şimdi adam saati taktı Biraz önce adam şapkayı...	
42.	Biraz önce kadın gömleği ütöledi Biraz sonra kadın eteği...	
43.	Daha önce kadın zarfı yırtmıştı Şu anda kadın gazeteyi...	
44.	Biraz sonra adam kurabiyeyi yiyecek Biraz önce adam tostı...	
45.	Şimdi adam şapkayı astı Biraz önce adam montu...	
46.	Biraz sonra adam evi boyayacak Biraz önce adam çiçeği...	
47.	Biraz önce kadın kare çiziyordu Daha önce kadın yuvarlak...	
48.	Biraz önce kadın ceketini dikti Biraz sonra kadın elbiseyi...	
49.	Daha önce adam terliği giymişti Şu anda adam ayakkabıyı...	
50.	Şimdi adam sütü içti Biraz önce adam çayı...	
51.	Biraz sonra kadın havluyu katlayacak Biraz önce kadın örtüyü...	
52.	Biraz önce kadın kumaşı kesiyordu Daha önce kadın kâğıdı...	
53.	Biraz önce kadın tabağı kuruladı Biraz sonra kadın bardağı...	
54.	Daha önce adam sandalyeyi silmişti Şu anda adam masayı...	
55.	Şimdi kadın muzı soydu Biraz önce kadın portakalı...	
56.	Biraz sonra adam saati takacak Biraz önce adam şapkayı...	
57.	Biraz önce kadın gömleği ütölüyordu Daha önce kadın eteği...	
58.	Biraz önce kadın zarfı yırttı Biraz sonra kadın gazeteyi...	
59.	Daha önce adam kurabiyeyi yemişti Şu anda adam tostı...	
60.	Biraz sonra adam şapkayı asacak Biraz önce adam montu...	

61.	Daha önce adam evi boyamıştı Şu anda adam çiçeği...	
62.	Şimdi kadın kare çizdi Biraz önce kadın yuvarlak...	
63.	Biraz önce kadın ceketini dikiyordu Daha önce kadın elbiseyi...	
64.	Biraz önce adam terliği giydi Biraz sonra adam ayakkabıyı...	
65.	Biraz sonra adam sütü içecek Biraz önce adam çayı...	
66.	Daha önce kadın havluyu katlamıştı Şu anda kadın örtüyü...	
67.	Şimdi kadın kumaşı kesti Biraz önce kadın kâğıdı...	
68.	Biraz önce kadın tabağı kuruluyordu Daha önce kadın bardağı...	
69.	Biraz önce adam sandalyeyi sildi Biraz sonra adam masayı...	
70.	Biraz sonra kadın muzı soyacak Biraz önce kadın portakalı...	
71.	Daha önce adam saati takmıştı Şu anda adam şapkayı...	
72.	Şimdi kadın gömleği ütüledi Biraz önce kadın eteği...	
73.	Biraz önce kadın zarfı yırtıyordu Daha önce kadın gazeteyi...	
74.	Biraz önce adam kurabiyeyi yedi Biraz sonra adam tostunu...	
75.	Daha önce adam şapkayı asmıştı Şu anda adam montunu...	

Toplam Doğru Sayısı	Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman (-DI)	Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman (-mIş+DI)	Sürerlilik İçeren Geçmiş Zaman (-yor-DI)	Sürerlilik İçeren Şimdiki Zaman (-yor)	Sürerlilik İçeren Gelecek Zaman (-AcAk)
75/	15/	15/	15/	15/	15/

EK 6. Katılımcılara Ait Ham Veriler (deney grubu)

N	Adı Soyadı	Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman -DI						Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman -mİş-DI						Sürerlilik İçeren Geçmiş Zaman -yor-DU					
		DOĞRU	mİş	yor	acak	yordu	mİşDI	DOĞRU	mİş	yor	acak	yordu	DI	DOĞRU	mİş	yor	acak	DI	mİşDI
1	A.G.	12	—	—	2	—	1	4		—	—	—	11	0		2		12	1
2	M. K.	15	—	—	—	—		1		—	—	—	14	8		5		2	
3	Ş. A.	0	14	—	—	—	1	1	14	—	—	—		2	3	9		1	
4	Z. Y.	0	15	—	—	—	—	2	13	—	—	—		0		15			
5	Ç. S. S.	15	—	—	—	—	—	0		—	—	—	15	5		4		6	
6	M. T.	1	11	—	3	—	—	1	12	—	2	—		0	5	4	6		
7	Y. K.	4	8	—	—	—	3	6	9	—	—	—		8		7			
8	H.Ö.	4	11	—	—	—	—	0	15	—	—	—		0		14	1		
9	Ş. Sa.	2	13	—	—	—	—	0	14	—	—	—	1	0		13		2	
10	H. K.	0	15	—	—	—	—	0	15	—	—	—		0	7	8			
11	M. T.	4	5	—	—	—	6	7	5	—	—	—	3	10				3	2
12	E. K.	4	9	—	—	—	2	2	8	—	—	—	5	2	2	4	2	5	
13	S. S.	15	—	—	—	—	—	0		—	—	—	15	0		15			
14	D.T.	3	—	—	—	—	12	11		—	—	—	4	2		8		1	4
15	M.A.	2	13	—	—	—	—	0	13	—	—	—	2	0		15			
16	Y. D.	13	—	—	2	—	—	0		—	—	—	15	0		8	6	1	
17	A.B.	14	1		—	—	—	0		—	—	—	15	0		8	7		
TOPLAM		108	115	0	7	0	25	35	118	0	2	0	100	37	17	139	22	33	7

Katılımcılara Ait Ham Veriler (deney grubu) devam

N	Adı Soyadı	Sürerlilik İçeren Şimdiki Zaman -yor						Sürerlilik İçeren Gelecek Zaman -AcAk						Toplam Doğru	Toplam Yanlış
		DOĞRU	mlş	DI	acak	yordu	mlşDI	DOĞRU	mlş	yor	DI	yordu	mlşDI		
1	A.G.	15	—	—	—	—	—	6	—	—	9	—	—	37	38
2	M. K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	54	21
3	Ş. A.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	33	42
4	Z. Y.	12	1	—	2	—	—	15	—	—	—	—	—	29	46
5	Ç. S. S.	13	—	1	1	—	—	15	—	—	—	—	—	48	27
6	M. T.	9	2	—	4	—	—	12	2	—	1	—	—	23	52
7	Y. K.	15	—	—	—	—	—	12	—	—	3	—	—	45	30
8	H.Ö.	14	—	—	1	—	—	15	—	—	—	—	—	33	42
9	Ş. Sa.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	32	43
10	H. K.	12	3	—	—	—	—	13	2	—	—	—	—	25	50
11	M. T.	14	—	1	—	—	—	10	—	—	1	4	—	45	30
12	E. K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	38	37
13	S. S.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	45	30
14	D.T.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	46	29
15	M.A.	15	—	—	—	—	—	12	—	3	—	—	—	29	46
16	Y. D.	14	—	—	1	—	—	14	—	1	—	—	—	41	34
17	A.B.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	44	31
TOPLAM		108	115	0	7	0	25	35	118	0	2	0	100	37	17

Katılımcılara Ait Ham Veriler (kontrol grubu)

N	Adı Soyadı	Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman -DI						Bitmişlik İçeren Geçmiş Zaman -mİş-DI						Sürerlilik İçeren Geçmiş Zaman -yor-DU					
		DOĞRU	mİş	yor	acak	yordu	mİşDI	DOĞRU	mİş	yor	acak	yordu	DI	DOĞRU	mİş	yor	acak	DI	mİşDI
1	M. S.	14	1	—	—	—	—	13	—	—	—	—	2	15	—	—	—	—	—
2	H. İ.D.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—		15	—	—	—	—	—
3	Ö. G.	14	1	—	—	—	—	10	5	—	—	—		15	—	—	—	—	—
4	M. S.	15	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	5	15	—	—	—	—	—
5	A. Z. K.	12	—	—	—	—	3	8	—	—	—	—	7	15	—	—	—	—	—
6	C.Y.	15	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	6	15	—	—	—	—	—
7	M. A.C.	15	—	—	—	—	—	0	—	—	—	—	15	15	—	—	—	—	—
8	H.D.	7	—	—	—	—	8	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
9	S.C. S.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
10	D. D.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
11	D. Ö.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
12	Z. K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
13	N.I.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
14	D.A.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	15	15	—	—	—	—	—
15	Y.K.	15	—	—	—	—	—	0	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
16	B. Ç.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
17	O.K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
TOPLAM		238	6	2	9	0	0	229	4	4	14	4	0	647	628	238	6	2	9

Katılımcılara Ait Ham Veriler (kontrol grubu) devam

N	Adı Soyadı	Sürerlilik İçeren Şimdiki Zaman -yor						Sürerlilik İçeren Gelecek Zaman -AcAk						Toplam Doğru	Toplam Yanlış
		DOĞRU	mlş	DI	acak	yordu	mlşDI	DOĞRU	mlş	yor	DI	yordu	mlşDI		
1	M. S.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	72	3
2	H. İ.D.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
3	Ö. G.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	69	6
4	M. S.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	70	5
5	A. Z. K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	65	10
6	C.Y.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	69	6
7	M. A.C.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	60	15
8	H.D.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	67	8
9	S.C. S.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
10	D. D.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
11	D. Ö.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
12	Z. K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
13	N.I.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
14	D.A.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	15
15	Y.K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	60	0
16	B. Ç.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
17	O.K.	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	75	0
TOPLAM		255	0	0	0	0	0	255	0	0	0	0	0	1207	68